

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของ
เทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวกริฎาภรณ์ ชัยสุภลักษณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2555

**Farmers' Participation in Making Agricultural Development Plan in Suranaree
Municipal District, Mueang District, Nakhon Ratchasima**

Miss Kreeyaphorn Chaisuphalak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2012

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของ
เทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
ชื่อและนามสกุล นางสาวกรัญญากรณ์ ชัยสุภักดิ์
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. เบลูจมาศ อยู่ประเสริฐ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ี ต่างวิวัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์วิชัย ศรีขวัญ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. เบลูจมาศ อยู่ประเสริฐ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ี ต่างวิวัฒน์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงยิ่งจากท่านอาจารย์วิชัย ศรีขวัญ ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมจากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาจุดประกายแนวความคิดทางด้านวิชาการ การเสริมสร้างทักษะ มีความตั้งใจจริงในการติดตามให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเต็มใจอย่างสูงจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจตลอดเวลาที่ศึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่อำนวยความสะดวกทุกด้าน ซึ่งมีผลทำให้ การศึกษาประสบผลสำเร็จ พร้อมกันนี้ต้องขอขอบคุณ นายสมยศ รัตนปรียานุช นายกเทศมนตรี ตำบลสุรนารี คณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ตลอดจนเกษตรกรตำบลสุรนารีทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวก พร้อมทั้งช่วยเหลือสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนบรรลุผลสำเร็จ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณบรรเจิด ม่วงแมน เด็กหญิงกานต์ศิริ ชัยสุภลักษณ์ และเพื่อนกลุ่ม โคราช-บุรีรัมย์ ส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รุ่น 12 เป็นบุคคลที่มีคุณค่า ที่คอยติดตามให้กำลังใจ สนับสนุนการศึกษาครั้งนี้จนสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ที่วางไว้

ในส่วนที่เป็นคุณค่าและคุณความดีที่สามารถอำนวยความสะดวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบแต่บิดา มารดา ตลอดจนคณาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ทางด้านวิชาการตั้งแต่อุทิศตนสำเร็จการศึกษาในระดับนี้

กฤษฎาภรณ์ ชัยสุภลักษณ์

มิถุนายน 2556

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี
อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย นางสาวกิริฎาภรณ์ ชัยศุภลักษณ์ รหัสนักศึกษา 2549002042 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
(ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
(2) รองศาสตราจารย์ ดร. ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรตำบลสุรนารี (2) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร และ (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่มีฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อาศัยอยู่และมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งสิ้น 426 ราย โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ แบ่งเป็น 10 หมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนจำนวน 206 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

ผลการวิจัย พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 50.02 ปี จบประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.47 คน มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 160,341.83 บาท และส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 36.53 ไร่ โดยมีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.24 คน สถานภาพของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในชุมชนเฉลี่ย 42.40 ปี และมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเฉลี่ย 22.01 ปี เกษตรกรเกือบทั้งหมดได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร โดยส่วนใหญ่รับรู้ผ่านสมาชิกสภาเทศบาลและเอกสารของเทศบาลตำบลสุรนารี และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร (2) ภาพรวมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด (3) ปัญหาในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

Thesis title: Farmers' Participation in Making Agricultural Development Plan in Suranaree Municipal District, Mueang District, Nakhon Ratchasima

Researcher: Miss Kreeyaphorn Chaisuphalak; **ID:** 2549002042;

Degree: Master of Agriculture (Agriculture Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor;

(2) Dr. Paranee Tangwiwat, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The purposes of this study were (1) to study the fundamental background of farmers in Suranaree Sub-District; (2) to study the farmers' participation level in making agricultural development plan; and (3) to study the farmers' problems and suggestions on the farmers' participation in agricultural development plan in Suranari Sub-District.

The populations in this study were 426 farmers, who were in farmer database of Ministry of Agriculture and Cooperatives, live in the area and have plant area in Suranaree Sub-District, Mueang District, Nakhon Ratchasima. The random sampling was used as dividing into ten villages. The samples were 206 farmers. The data were collected by using interview form. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum value, and maximum value.

The findings of this study were as follows: (1) Most of samples were male, their average age was 50.02 years, educated at primary level 4, their average family numbers was 4.47 people, their average agricultural income was 160,341.83 Baht, most of samples have debts, their average plant area was 36.53 Rai, their farm household labor was 2.24 people, most of samples were member of agricultural group, their average length of settling down in the area was 42.40 years, their average length of being farmer was 22.01 years, most of samples knew information about making agricultural development plan from city council members and bulletin from Suranaree Municipal District, most of samples joined the meeting, training, seminar, and observing activities; (2) the overall participation of the farmers in making agricultural development plan was at "most" level; (3) for the problems on farmers in making agricultural development plan, it was found that all farmers has trouble with participation in making agricultural development plan in all aspects—in moderate level, the farmers suggested that officials or co-operators should create understanding among the farmers about making agricultural development plan further.

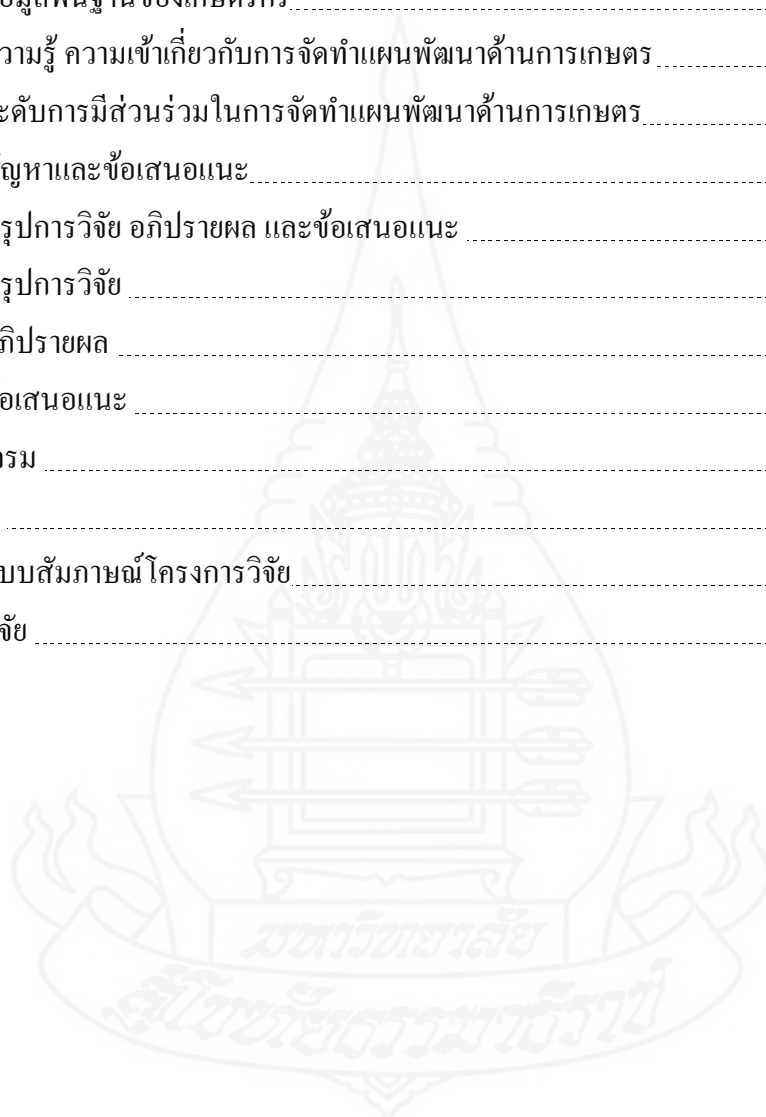
Keywords: Farmer's Participation, Making Agricultural Development Plan

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
สภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลสุรนารี	8
แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น	10
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	13
แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน	21
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	30
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	30
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	34

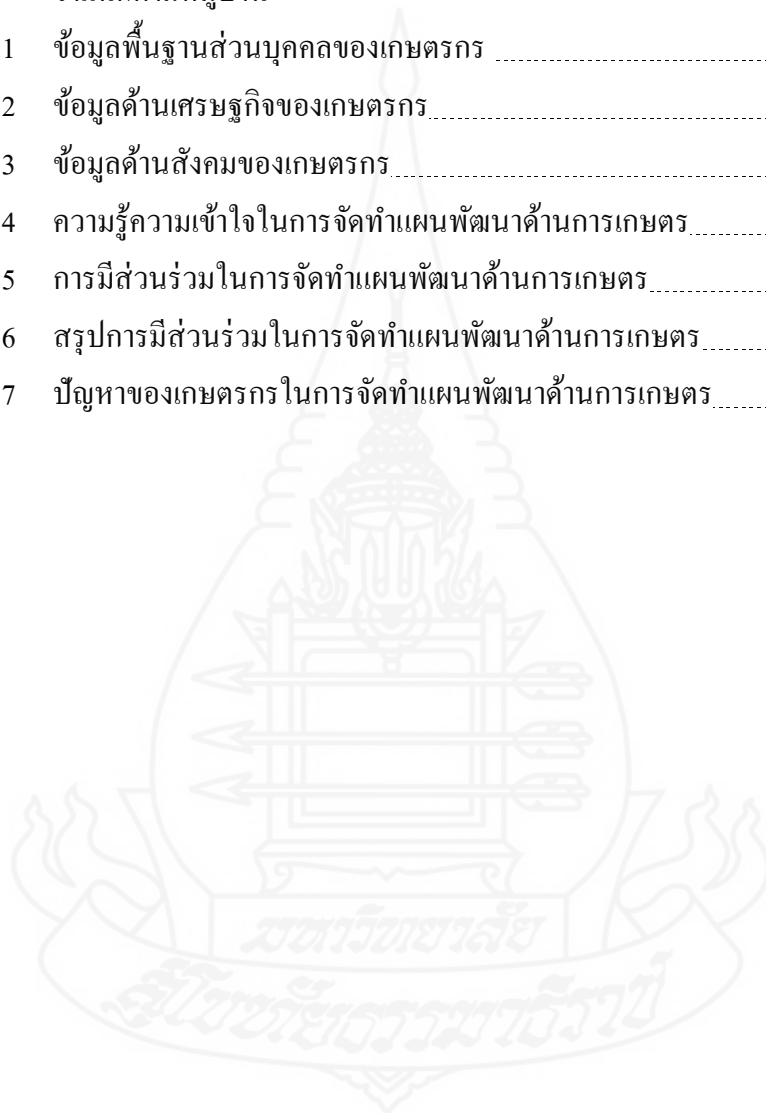
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร	37
ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	47
ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	48
ปัญหาและข้อเสนอแนะ	53
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	58
สรุปการวิจัย	58
อภิปรายผล	61
ข้อเสนอแนะ	65
บรรณานุกรม	68
ภาคผนวก	73
แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย	74
ประวัติผู้วิจัย	83

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 3.1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเกษตรกร.....	31
	จำแนกตามหมู่บ้าน	
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร	37
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร.....	41
ตารางที่ 4.3	ข้อมูลด้านสังคมของเกษตรกร.....	44
ตารางที่ 4.4	ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร.....	48
ตารางที่ 4.5	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร.....	48
ตารางที่ 4.6	สรุปการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร.....	52
ตารางที่ 4.7	ปัญหาของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร.....	53

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่ตำบลสุรนารี.....	9

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 282 บัญญัติไว้ว่า รัฐจะต้องให้ความสำคัญแก่ท้องถิ่น ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยไม่กระทบต่อมาตรา 1 ที่ระบุไว้ว่า ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้ ส่วนในมาตรา 283 วรรค 2 ระบุว่า การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้ และสุดท้ายในมาตรา 284 ได้ระบุไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหารการปฏิบัติงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ (อภิชาติ สถิตนิรามัย 2555: 15) การส่งเสริมให้มีการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น เป็นเหตุให้กระบวนการบริหารงานท้องถิ่นกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ต้องดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ซึ่งแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เปรียบเสมือนหัวใจหลักในการพัฒนาท้องถิ่น เพราะแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะกำหนดทิศทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่ความต้องการ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ (เทพมงคล เจริญนิช 2550: 2) การให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาสาเหตุของปัญหา การหาแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไข การวางแผนในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการร่วมปฏิบัติตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนการประเมินผลแผนงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว การมีส่วนร่วมดังกล่าว เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ประชาชนได้ลงมือกระทำเอง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้ทราบถึงวิธีการที่จะจัดการปัญหาของตนเองและชุมชนได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น นอกจากนี้ ยังทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยคิดเป็น ทำเป็น

และมีความรู้สึกร่วมในโครงการต่างๆอย่างแท้จริง อันจะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทางของการพัฒนาในแนวทางเดียวกันอย่างชัดเจน

ในส่วนของภาคการเกษตร ก็เช่นเดียวกัน การมีส่วนร่วมของเกษตรกรมีส่วนสำคัญยิ่งในการวางแผนพัฒนาด้านการเกษตร เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ วิช่แก้ไข้ปัญหาและสร้างความเจริญให้กับชุมชน เพราะกิจกรรมหรือกระบวนการทำงานตามโครงการจะเป็นช่องทางการสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรได้ถูกต้อง ตรงประเด็น ดังนั้นการที่จะพัฒนางานทางด้านการเกษตรเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของเกษตรกรนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการ การเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรภาคการเกษตร

จากสถานการณ์ปัญหาของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ซึ่งยังคงมีปัญหาลึกเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกร จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงการมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นแนวทางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ตลอดจนแผนพัฒนาด้านอื่นๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรตำบลสุรนารี
- 2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี
- 2.3 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ได้ดังนี้

<p>1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพศ - อายุ - ระดับการศึกษา - สถานภาพสมรส - จำนวนสมาชิกในครอบครัว <p>2. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายได้ในรอบปี - ภาระหนี้สิน - ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร - จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน <p>3. ข้อมูลทางด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สถานภาพภายในกลุ่มเกษตรกร - สถานภาพ / การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น - ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน - ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ - การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร - การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรมสัมมนา ดูงาน <p>4. ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกร</p>	<p>การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ในขั้นตอนต่างๆ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านการรวบรวมปัญหา / ความต้องการ 2. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล / หาสาเหตุของปัญหา 3. ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไข ปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน 4. ด้านการร่วมในการดำเนินงานตามแผน 5. ด้านการติดตามประเมินผล
---	--

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษา ระดับการมีส่วนร่วม ปัญหาและข้อเสนอแนะของ เกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรใน ขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ ด้านการรวบรวมปัญหา ความต้องการ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล หาสาเหตุของ ปัญหา ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงานด้านการร่วมในการ ดำเนินงานตามแผน และด้านการติดตามประเมินผล

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเขตพื้นที่ตำบลสุรนารี ซึ่งได้แก่ เกษตรกรที่มี ฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตลอดจนมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

4.3 ขอบเขตด้านเวลา

การจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรประจำปีงบประมาณ 2557

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่มีฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตลอดจนมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุรนารี อำเภอ เมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

5.2 รายได้เฉลี่ยต่อปี หมายถึง รายได้ทั้งหมด โดยยังไม่หักค่าใช้จ่าย

5.3 แผนพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนาสามปี ของเทศบาลตำบลสุรนารี

5.4 แผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเทศบาลตำบลสุร นารี ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียด แผนงาน โครงการที่จะจัดขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่อง และเป็นแผนก้าวหน้า ครอบคลุมระยะเวลา 3 ปี โดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

5.5 แผนพัฒนาด้านการเกษตร หมายถึง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ที่จัดทำขึ้น โดยเกษตรกรตำบลสุนารี และต้องมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

5.6 การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้าง โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนา

5.7 กิจกรรมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของ เทศบาลตำบลสุนารี หมายถึง การเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้ามามีส่วนร่วมใน 5 ด้านดังนี้

5.7.1 ด้านการรวบรวมปัญหา/ความต้องการ เป็นการรวบรวมปัญหาและความ ต้องการสำคัญของเกษตรกรในตำบลสุนารี

5.7.2 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล/สาเหตุของปัญหา คือ การประเมินโดยวิเคราะห์ ถึงโอกาส และภาวะคุกคามหรือข้อจำกัด อันเป็นสถานะแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนา ด้าน การเกษตรของเทศบาลตำบลสุนารี รวมทั้งการวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งของท้องถิ่น อันเป็น สถานะแวดล้อมภายในท้องถิ่น ซึ่งทั้งหมดเป็นการประเมินสถานภาพของท้องถิ่นในปัจจุบัน

5.7.3 ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน คือ พิจารณากำหนด โครงการ/กิจกรรมการพัฒนาที่จะต้องดำเนินการตามแนวทางของการพัฒนา ท้องถิ่น

5.7.4 ด้านการร่วมในการดำเนินงานตามแผน คือ การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม ต่าง ๆ ที่เทศบาลจัดขึ้น

5.7.5 ด้านการติดตามประเมินผล คือการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อหาข้อสรุปความสำเร็จ หรือความคุ้มค่าของการดำเนินกิจกรรม

5.8 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาล ตำบลสุนารี หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการรวบรวมปัญหา/ความต้องการ วิเคราะห์ข้อมูล/ สาเหตุของปัญหา เลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน ร่วมในการ ดำเนินงานตามแผน และติดตามประเมินผล การดำเนินโครงการ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาด้านการเกษตร ตลอดจนการจัดทำแผนพัฒนา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548

6.2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี

6.3 ได้ข้อมูลและแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

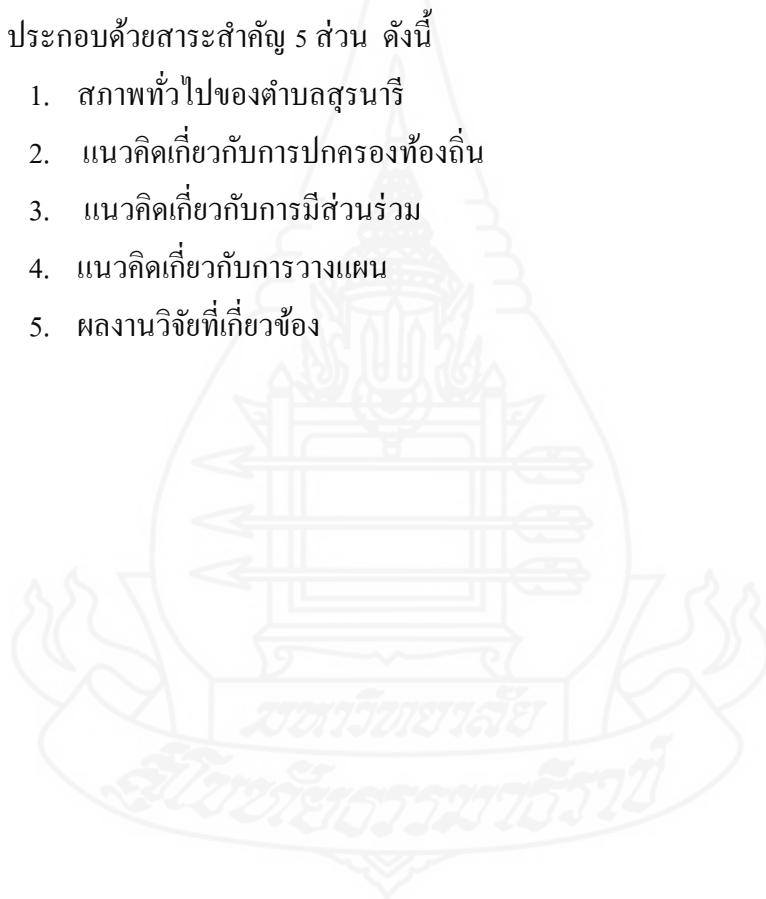

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมาใช้สำหรับการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 ส่วน ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของตำบลสุนารี
2. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลสุรนารี

เทศบาลตำบลสุรนารี เดิมมีฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงมหาดไทย โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 113 ตอนที่ 9 ง. วันที่ 30 มกราคม 2539 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2539 ต่อมาได้รับการยกฐานะให้เป็นเทศบาลตำบลสุรนารี ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เป็นเทศบาลตำบลสุรนารี ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2555 (กระทรวงมหาดไทย 2555:1)

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

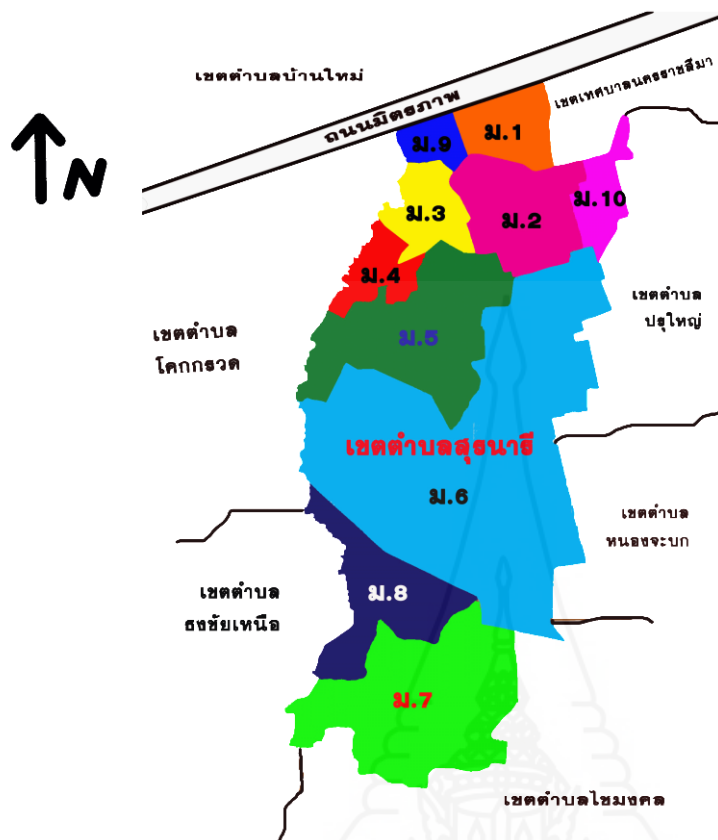
เทศบาลตำบลสุรนารี ตั้งอยู่ ณ บ้านหนองบง หมู่ที่ 5 ถนนเลียบบคลองส่งน้ำชลประทานอ่างห้วยบ้านยาง ตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ห่างจากอำเภอเมืองนครราชสีมา ระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร มีจำนวนพื้นที่ทั้งสิ้น 53.3624 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลและอำเภอต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ : ติดต่อกับเขตเทศบาลตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองนครราชสีมา และเทศบาลนครนครราชสีมา

ทิศใต้ : ติดต่อกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปึกธงชัยเหนือ, องค์การบริหารส่วนตำบลตะลุงอำเภอปึกธงชัย และเทศบาลตำบลเมืองใหม่โคกกรวด อำเภอเมืองนครราชสีมา

ทิศตะวันออก : ติดต่อกับเขตเทศบาลนครนครราชสีมา เทศบาลตำบลปรุใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจะบกและ เทศบาลตำบลไชยมงคล อำเภอเมืองนครราชสีมา

ทิศตะวันตก : ติดต่อกับเขตเทศบาลตำบลเมืองใหม่โคกกรวด อำเภอเมืองนครราชสีมา

ภาพที่ 2.1 แผนที่ตำบลสุรนารี

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลสุรนารี มีลักษณะรูปร่างของพื้นที่เป็นแนวยาวจากทิศเหนือลงมาถึงทิศใต้ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชัน มีลำน้ำห้วยยางไหลผ่านทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ และอ่างเก็บน้ำห้วยบ้านยางซึ่งประชาชนใช้เป็นแหล่งน้ำในการเพาะปลูกอุปโภคและบริโภค

1.3 ด้านเศรษฐกิจ

ราษฎรในเขตตำบลสุรนารี ประกอบอาชีพหลากหลายครอบคลุมทุกอาชีพ คือ การทำไร่ ทำนา ทำสวน รับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 25,500 บาท/คน/ปี

อัตราการจ้างงาน พื้นที่ของตำบลสุรนารี ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรม ความต้องการแรงงานในภาคการเกษตรค่อนข้างมาก เกิดการจ้างแรงงานราษฎรในเขตพื้นที่ตำบลสุรนารีหมุนเวียนทั้งปี คิดเป็นอัตราการจ้างงานครบ 99.98 %

1.4 ด้านสังคม

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 10 หมู่บ้าน มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 16,381 คน แยกเป็นเพศชาย 7,802 คน เพศหญิง 8,579 คน มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งสิ้น 7,866 หลังคาเรือน ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลตำบล 307 คนต่อตารางกิโลเมตร

สำหรับในส่วนของการเกษตรนั้น เทศบาลตำบลสุรนารี ได้มีการจัดตั้งชมรมเกษตรตำบลสุรนารี ตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น โดยภายใต้ชมรมเกษตรกร จะแบ่งเป็นกลุ่มสาขาอาชีพเป็น 6 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มทำนา กลุ่มปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กลุ่มปลูกอ้อย กลุ่มปลูกมันสำปะหลัง กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ และกลุ่มปศุสัตว์ โดยภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม ซึ่งแต่ละตำแหน่งมาจากการเลือกตั้งของเกษตรกร

2. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

2.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น ช่วยสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนภายในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยทางการปกครองจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยพื้นที่เหล่านั้นย่อมมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ทำให้การบริหารและการปกครองที่มีลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่รัฐบาลเพียงแห่งเดียว ไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้นๆ จึงจำเป็นต้องกระจายระบบงานให้มีลักษณะคล่องตัวและปรับตัวให้ยืดหยุ่น นั่นก็คือ การสร้างหน่วยการปกครองที่เรียกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มาจัดทำบริการและช่วยในการแก้ปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น ได้มีผู้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้หลายคน ดังนี้

ลิขิต ชีรเวคิน (2540: 386) ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า เป็นการปกครองโดยวิธีการซึ่งหน่วยการปกครองในท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้ง ผู้ทำหน้าที่ปกครองโดยอิสระและได้รับอำนาจโดยอิสระ โดยความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง แต่การปกครองท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ มิใช่ว่าได้กลายเป็นรัฐอธิปไตย

กิตติศักดิ์ รัตนโนชา (2550: 24) สรุปความหมายของการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้แก่ประชาชนจัดการปกครองและดำเนินการกันเอง

มีอิสระ ในการบริหารงาน มีสิทธิตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ ของท้องถิ่น มีสิทธิกำหนดงบประมาณ โดยยึดถือหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ รัฐบาลเพื่อให้การบริหารปกครองเป็นไปเพื่อประชาชนอยู่ดีมีสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี

วินัย แซ่มซ้อย (2550: 17) สรุปความหมายของการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและชุมชน โดยมีองค์กรรับผิดชอบ มีอิสระในการใช้ดุลยพินิจ มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเองแยกจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล

เสถียร ธนยศเมธี (2552: 20) สรุปความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่า การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการปกครองตนเอง โดยให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารพัฒนา และให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรหน่วยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวนี้ มีอำนาจในการกำหนดนโยบายตัดสินใจ และดำเนินการ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดภายในท้องถิ่นของตนเองเท่านั้น และหน่วยการปกครองท้องถิ่น นี้ต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

วัชรินทร์ หลวงท่าเม (2553: 13) สรุปความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการบริหารราชการแผ่นดิน ที่รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจในการบริหาร ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสภาพเป็นนิติบุคคล มีอิสระในการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ พร้อมทั้งมีอิสระในการกำหนดนโยบายและการดำเนินงาน โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามที่กฎหมายกำหนด

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่รัฐบาลให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตัดสินใจและบริหารงานได้อย่างอิสระ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและชุมชน แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประชาชนอยู่ดีมีสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี

2.2 ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมืองอันจะนำมาสู่ความศรัทธาเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน ซึ่งการปกครองท้องถิ่นสามารถ

ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง

ชวงส์ ฉายะบุตร (2539: 12-13) กล่าวว่า สาระสำคัญของหลักการปกครองท้องถิ่น มีดังนี้

1. การปกครองของชุมชนหนึ่งซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันใน ด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่

2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีความเป็นอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอสมควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับ เป็นต้น

3.2 สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น

4. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง จัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวความคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงาน เพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการ ของชุมชน และอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

จากความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น จะทำให้เห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่น เพราะ ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหของตนเอง และหัวใจหลักของการพัฒนานั้น ก็คือ การจัดทำแผน เพราะจะเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางในการพัฒนา และแผนการพัฒนานั้น ย่อมต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน ซึ่งเป็นการร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ กระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ ได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้หลายคน ดังนี้

सानิกย์ บุญชู (2540: 11) อ้างใน สุริยา ธิสาเวช (2544: 19) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่ประชาชนในชุมชนสามารถจะรวมตัวของเขาเองในการแสวงหาแนวทางในการตอบสนองด้วยการวางแผน การบริหารการ จัดการในการปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของตนและท้องถิ่นให้ดีขึ้น

Erwin อ้างใน ยูพาพร รูปงาม (2545: 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของ บุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

จำเริญ แก้วมะไฟ (2550: 9) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนในท้องถิ่นในลักษณะร่วมคิด ร่วมพิจารณา ตัดสินใจและร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่มีต่อการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ของประชาชนและกลุ่มชนในท้องถิ่น

สันติสุข หวังสุข (2550: 14) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทกระทำการกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผลและร่วมปรับปรุงแก้ไข โดยสามารถใช้ศักยภาพของตนเองและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีพและต่อสังคม

วัชรินทร์ หลวงท่าเม (2553: 18) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็น นำเสนอปัญหาและความต้องการของตนเองหรือชุมชน ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามและ

ประเมิณผล โดยยึดประชาชนเป็นหลัก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความจริงใจ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2551: 12) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคล เข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวางแผนและการปฏิบัติตามแผน

3.2 ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

อิระวัชร จันทรประเสริฐ (2541: 83) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมซึ่งมีทั้งหมด 5 ลักษณะ คือ ตัวบุคคล กลุ่ม โครงการ สถาบัน และนโยบาย ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคลนั้น จะให้ความสำคัญกับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่ม ขบวนการ มุ่งสร้างพื้นฐานอำนาจจากการสร้างกลุ่มและโครงสร้างภายในหน่วยงาน การมีส่วนร่วมในลักษณะโครงการ ให้ความสำคัญที่การจัดโครงการอันก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดี โดยเน้นกลุ่มเป้าหมาย การถ่ายทอดระบบเทคนิคความรู้ การกระจายอำนาจสู่ประชาชน การมีส่วนร่วมในลักษณะสถาบัน ให้ความสำคัญในแง่การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถาบัน มีการถ่ายทอดหรือขยายโครงสร้างทางอำนาจของกลุ่มผลประโยชน์และชนชั้นทางสังคม และการมีส่วนร่วมในลักษณะนโยบาย เน้นเรื่องการยอมรับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เสียเปรียบในสังคม แล้วนำมากำหนดนโยบายและแผนงานระดับชาติ

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 6-7) อ่างใน ภาณี วรรณ (2553: 19-20) ได้มีการกำหนดรูปแบบลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 8 ลักษณะ ได้แก่ ร่วมทำการศึกษาและสร้างรูปแบบ และหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาของชุมชนเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อสนองความต้องการของชุมชน ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ/ กิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ร่วมลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและ

ร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดย เอกชน และรัฐบาลให้เป็นประโยชน์ได้ตลอดไป

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2551: 141) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ และหลายระดับ คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ในข้อเท็จจริงของโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นหรือข้อมูล การร่วมปรึกษาหารือ และการให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชน ซึ่งถือเป็นระดับสูงสุดในการมีส่วนร่วมของประชาชน

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมมีได้หลายลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในลักษณะตัวบุคคล กลุ่ม โครงการ สถาบัน และนโยบาย โดยการมีส่วนร่วมอาจดำเนินการในลักษณะ การร่วมศึกษาหาสาเหตุ วิธีการแก้ไขปัญหา ร่วมวางแผน นโยบาย กิจกรรม การตัดสินใจใช้ทรัพยากร การร่วมลงทุน ร่วมปฏิบัติตามแผน นโยบาย ตลอดจนการร่วมติดตามประเมินผล เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลต่อไป

3.3 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้หลายคน ดังนี้

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2539 : 13) แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และหาสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจการ การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

อकिन รพีพัฒน์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527: 100-101) อ้างใน ชีรพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543 : 150-154) ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนาม ในประเทศไทยว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นน่าจะมี 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวบ้านยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเอง ได้กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์เพราะจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การวางแผนการดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ หากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแต่ผลงานการพัฒนาให้เสร็จสิ้นโดยฉับไว ก็จะดำเนินการวางแผนงานด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนจะช่วยให้ชุมชนเข้าใจปัญหาของตนเองและสามารถวางแผนได้ด้วยตนเองในที่สุด

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ชุมชนมีทรัพยากรที่สามารถลงทุนและปฏิบัติงานได้ เพราะจากประสบการณ์การทำงานในชนบทอย่างน้อยก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชน รู้จักคิด ตัดสินใจให้กับตัวเองในการดำเนินงาน และจะระมัดระวังรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้น เพราะจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุน และการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอกจะมีอะไรเสียหายก็ไม่เดือดร้อนมากนัก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งอีกเหมือนกัน เพราะถ้าหากการติดตามและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่เป็นการดำเนินการโดยบุคคลภายนอกชุมชน ก็ไม่สามารถทราบว่าการที่เข้าไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์อย่างไร หรือไม่ ถึงแม้ว่าจะมีผู้โต้แย้งว่า การประเมินที่เที่ยงธรรมที่สุดน่าจะมาจากบุคคลภายนอก ที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ แต่ถ้าคิดถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนา ที่มุ่งพัฒนาคน การคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมอาจจะไร้ประโยชน์ การผสมผสานระหว่างคนภายนอกกับชุมชนน่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่า

อกิน รพีพัฒน์ (2527 : 101) อ้างใน เสถียร ธนยศเมธิ (2552: 9-10) ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ร่วมในการปฏิบัติงานกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด และ ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

Cohen และ Uphoff (1980 : 324-328) อ้างใน วัชรินทร์ หลวงท่าเม (2553: 19) ยังได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมนั้นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งรวมถึงการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริการ และการประสานความช่วยเหลือ
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ประโยชน์ทางด้านสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ม.ป.ป.) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งหากขาดขั้นตอนใดขั้นตอน

หนึ่งไป จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ โดย 5 ขั้นตอนนั้น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับรู้ สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมกันในการ รวบรวม ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา คิดและเสนอแนวทางดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามประเมินผล เพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดที่จะเกิดกับประชาชนและนำไปสู่การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ

3.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอิทธิพลของปัจจัยหลายประการ ได้มีผู้ศึกษาและเสนอแนะปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

ชูเกียรติ ภัยดี (2536: 19) ได้แบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา เป็นต้น ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ สถานภาพ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง เป็นต้น และปัจจัยทางด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อรับฟังข่าวสารต่างๆ

World – Health Organization (WHO. 1990) อ้างใน วิเชียร อุฐบุญ (2543: 12) ได้กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ การที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของประชาชนต้องมีสิ่งจูงใจจากเหตุผลการมองเห็นผลประโยชน์ตอบแทนและการถูกชักชวนจากเพื่อน หรือบอกกล่าวให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางการเข้ามามีส่วนร่วมให้โอกาส ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นตัวแทนหรือการเข้าร่วมโดยตรง มีการกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองตามสภาพความเป็นจริงในการเข้าร่วมกิจกรรม

3. ปัจจัยอำนาจการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วม เป็นการให้ผู้ที่เข้าร่วมในโอกาสกำหนดกิจกรรมของตนเอง

อำนาจ อนันตชัย (2526 : 138) อ้างใน วีระยุทธ สูดเสมอใจ (2550:12) กล่าวถึงความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มมีปัญหา สาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหา ด้านการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงานทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่

2. การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการ ด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถ ประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน สนองผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่

3. การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff. 1977 : 17-19) อ้างใน ชีระยุทธ สุขเสมอใจ (2550:13) เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม และ ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์

นอกจากนี้โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff. 1977 : 59-79) ได้เสนอเพิ่มเติมว่ามีบุคคล 4 ฝ่าย ที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมี ปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมได้แก่ อายุและเพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน และ พื้นที่ดินถือครองและสถานภาพการทำงาน

Reven and Rubin (1983, p. 356) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจ ที่มีต่อบุคคลกลุ่ม หรือโครงการ มีความสำคัญอย่างมากที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมขึ้นมา อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเข้าใจที่จะนำไปสู่การเกิดความร่วมมือขึ้นมาต้องเป็น ความรู้ความเข้าใจที่ผู้ให้ความร่วมมือตระหนักว่า มีเหตุมีผลในการที่เข้าไปมีส่วนร่วม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การที่บุคคลหนึ่งจะให้ความร่วมมือได้นั้น ต้องมีความเข้าใจว่า สิ่งที่เขาจะเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นมีเหตุผลหรือเป็นประโยชน์ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ทั้งส่วนตัวหรือส่วนรวมก็ได้ นอกจากนั้น การที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่การมีส่วนร่วมนั้น ผู้ที่ขอความร่วมมือจะต้องให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทำให้เขาเกิดความรู้ความเข้าใจว่าหากมีการร่วมมือเกิดขึ้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเขาด้วย

กล่าวโดยสรุปการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้น สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน คือ ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้ต่อปี ขนาดพื้นที่ถือครอง

จำนวนแรงงานในครัวเรือน และปัจจัยด้านสังคม เช่น ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ สถานภาพภายในกลุ่ม ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

3.5 ประโยชน์ที่ได้รับการมีส่วนร่วม

ข้อดีหรือประโยชน์ของการมีส่วนร่วม คือ การก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้น โดยมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

สำนักมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 115) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้ ดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตน ผ่านกิจกรรมกระบวนการทำงานตามโครงการ

2. การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการสะท้อนถึงความจริงจังของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ และกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นของตน

3. เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น ได้ถูกต้องตรงประเด็น

4. เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการสร้างข้อตกลงที่จะเกิดจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม

5. เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคล เพราะในกระบวนการมีส่วนร่วม ย่อมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีในการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก

6. เป็นการสนับสนุนการพัฒนาความรักท้องถิ่น และความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นในพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น

7. ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงาน อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นในหมู่บ้าน และจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการดูแลรักษา

สิริพัฒน์ ลากจิต (2550: 50) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ว่า

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้เกิดความกระฉับกระสะงในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ

2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้นในการดำเนินงาน สามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

3. การสร้างฉันทามติ (Consensus Building) โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่ม ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้ถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น ซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า หรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง

6. ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

กล่าวโดยสรุปประโยชน์ที่ได้รับการมีส่วนร่วม คือ เป็นการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพิ่มความสำเร็จ โดยการยึดหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.6 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วม

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530: 64-65) ได้กล่าวถึง ปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า ประชาชนบางครั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพราะความเกรงใจหรือการถูกบีบบังคับจากผู้มีอำนาจหรือภาครัฐ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นบ้างมิใช่ใช้แรงงานเพียงอย่างเดียว เจ้าหน้าที่ของรัฐเองได้ครอบงำและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเองส่งผลให้ประชาชนปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมในการพัฒนาของระบบราชการไม่ได้จึงเกิดการล้มเหลวเพราะแนวทางการพัฒนามีการวางแผนจากเบื้องบนมาก่อนนั่นเอง

อนงค์ พัฒนจักร (2535 : 49-50) ได้จำแนกอุปสรรคและปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. อุปสรรคที่เกิดจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นแหล่งรวมศูนย์อำนาจไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการวางแผน และการดำเนินงาน หนึ่งที่ทัศนคติค่านิยม และทักษะของเจ้าหน้าที่รัฐเคยชินต่อการกระทำและติดต่อสื่อสารในคนกลุ่มเดียวกัน จึงใช้ภาษาเทคนิคของตนแล้วตีความว่าประชาชนต้องเข้าใจ การดำเนิน การประเมินผลโครงการเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐก็มีฐานความคิดว่า ตัวโครงการหรือกิจกรรมต้องบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาคอนในชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้หรือเกี่ยวข้องแต่อย่างใด ส่วนการ

ปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งและประสิทธิภาพความรับผิดชอบต่องานพัฒนาของเจ้าหน้าที่รัฐก็ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อชุมชนโดยตรง

2. อุปสรรคที่เกิดจากชุมชน เนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมาชุมชนยังขาดความพร้อมและมีข้อบกพร่องในหลายประการ เช่น การขาดองค์กรท้องถิ่นที่เหมาะสมจึงขาดผู้ที่อุทิศตนและเวลาแก่ชุมชนอย่างเต็มที่จนขาดทักษะการทำงาน ขาดการติดต่อสื่อสารที่ดี ประชาชนได้รับความรู้ไม่เพียงพอก่อให้เกิดปัญหาการสื่อความหมาย การทำความเข้าใจ การขอความคิดเห็นและความคิดริเริ่มใหม่ๆ อนึ่ง ความแตกต่างกันในชุมชนและผลทางเศรษฐกิจในชุมชนก่อให้เกิดการแตกแยกทางความคิดค่อนข้างมากต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

3. อุปสรรคที่เกิดจากสังคมจะเกิดขึ้นในระดับความสัมพันธ์ของสังคม ซึ่งพิจารณาไว้ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเมือง ด้านกฎหมาย และระบบราชการ ซึ่งผลจากอุปสรรคทั้ง 3 ด้านจะส่งผลให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของแผนกิจกรรมทางราชการ จากปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมพอจะสรุปว่าการมีส่วนร่วมไม่ประสบผลสำเร็จเพราะปัญหาดังนี้ คือ ประชาชนถูกเจ้าหน้าที่รัฐครอบงำ ชุมชนขาดความพร้อมและมีความแตกต่างกัน และผลจากอุปสรรคที่เกิดจากด้านการเมือง กฎหมายและระบบราชการ

4. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน

4.1 ความหมายของการวางแผน

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการวางแผนไว้ ดังนี้
อนันต์ เกตุวงศ์ (2543: 3) การวางแผนคือการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกทางเลือกเกี่ยวกับ สิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ หรือวิธีการกระทำ โดยทั่วไปจะเป็นการตอบถามต่อไปนี้ จะทำอะไร (What) ทำไมจึงทำ (Why) ใครบ้างที่จะเป็นผู้กระทำ (Who) จะกระทำเมื่อใด (When) จะกระทำที่ไหนบ้าง (Where) และจะกระทำอย่างไร (How)

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547 : 227-230) ได้ให้ความหมายของการวางแผนว่า การวางแผน หมายถึง การตัดสินใจไว้ล่วงหน้าว่าในอนาคตจะทำอะไร จะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร และใครจะเป็นผู้รับผิดชอบเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการนำความรู้ทางนโยบายและแผนมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ ความสำเร็จของการวางแผน คือ แผน (เอกสารแผน) การวางแผนประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ

1. เป็นเรื่องที่ต้องการให้เกิดในอนาคต

2. การกำหนดผลลัพธ์ (Result) ซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ได้แก่ เป้าหมายรวม (Goals) วัตถุประสงค์ (Objectives) และเป้าหมายเฉพาะ (Targets) เป้าหมายรวม เป็นความมุ่งหมาย ส่วนรวมขององค์กร วัตถุประสงค์ แสดงความมุ่งหมายของหน่วยงานและโครงการขององค์กร เป้าหมายเฉพาะ เป็นความมุ่งหมายที่เฉพาะเจาะจง มักกำหนดเป็นเชิงปริมาณหรือเป้าหมายที่วัดได้

3. การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติหรือวิธีดำเนินการ (Procedure)

เฉลิมพงษ์ มีสมนัย (2548 : 43) ให้ความหมาย ของการวางแผนว่า การวางแผนเป็นเรื่องของการตัดสินใจกำหนดแนวทางการดำเนินงานขององค์กรในอนาคตในลักษณะของกระบวนการที่กำหนดขึ้นอย่างกว้างๆ ว่าจะอะไรคือสิ่งประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้น ควรจะทำอะไรและให้ใครเป็นผู้กระทำ สิ่งประสงค์นั้นจึงจะบรรลุผลสำเร็จในรูปแบบของแผนงาน

กล่าวโดยสรุป การวางแผน หมายถึง การกำหนดสภาพหรือสถานภาพที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

4.2 ความสำคัญของการวางแผน

พะยอม วงศ์สารศรี (2542: 70) อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของการวางแผนไว้ว่า การวางแผนเป็นการลดความไม่แน่นอน และปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้เกิดการยอมรับแนวความคิดใหม่ๆ เข้ามาในองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากปรัชญาของการวางแผนยึดถือและยอมรับเรื่องการเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดอยู่อย่างนิรันดร นอกจากนี้การวางแผนยังทำให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุถึงเป้าหมายที่ปรารถนาและดำเนินการเป็นไปด้วยความมั่นคงและมีความเจริญเติบโต อำนาจประโยชน์ในการจัดระเบียบขององค์กรให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานมากยิ่งขึ้น เป็นการจำแนกงานแต่ละแผนกไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน ตลอดจนทำให้เกิดความแจ่มชัดในการดำเนินงาน เนื่องจากการวางแผนเป็นการกระทำโดยอาศัยทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยต่างๆ (A Rational Approach) มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในอนาคตอย่างเหมาะสมกับสภาพองค์กรที่ดำเนินอยู่

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น(2546: 3) กล่าวถึงความสำคัญในการวางแผนว่าเป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางด้านการจัดการ ให้ผู้วางแผนมีสายตาว้างไกล มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น ลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซับซ้อน เพราะการวางแผนทำให้มองเห็นภาพรวมขององค์กรได้ชัดเจน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนเป็นอันดับแรก เนื่องจาก สามารถช่วยลดปัญหาในเรื่องของความไม่แน่นอนและ

ความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งถือได้ว่า การวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการที่ดี

4.3 ประโยชน์ของการวางแผน

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น(2546: 3-4)กล่าวไว้ว่า การวางแผนที่ดีย่อมส่งผลให้ องค์การบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด ลดความไม่แน่นอน ในอนาคตลง เพราะการวางแผนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการควบคุม ให้ผู้บริหารได้กำหนดหน้าที่การควบคุมขึ้น ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์แก่องค์การและยังเป็นการสร้างทัศนคติการมองอนาคตระหว่างคณะผู้บริหาร นอกจากนี้ การวางแผน ยังมีส่วนช่วย พัฒนาแรงจูงใจ พัฒนาการแข่งขัน ทั้งนี้เพราะ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการขยายขอบข่ายการทำงานเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี สร้างความมั่นใจในเรื่องเอกภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดวางไว้มุ่งไปที่จุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการจัดประสานงานในฝ่ายต่าง ๆ ขององค์การ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในงานแต่ละฝ่ายขององค์การ

4.4 การวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546 : 13 - 15) กล่าวไว้ว่าการที่ท้องถิ่นจะพัฒนาไปในทิศทางใดจำเป็นต้องมีการกำหนด วิสัยทัศน์ หรือภาพในอนาคตและแปลงมาสู่การปฏิบัติ ดังนั้น ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 จึงได้กำหนดประเภทของแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท คือ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เป็นแผนพัฒนาระยะยาว และ แผนพัฒนาสามปี เป็นแผนพัฒนาแบบหมุนเวียน (Rolling Plan) ที่ต้องมีการทบทวนและจัดทำทุกปี ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

ประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 กำหนดประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาอำเภอ และ 2) แผนพัฒนาสามปี หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียด

แผนงาน โครงการพัฒนา ที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผน ก้าวหน้า ครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปีซึ่งการจัดทำ แผนพัฒนาสามปี จะมีความเชื่อมโยงกับการจัดทำงบประมาณประจำปีอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำงบประมาณในระบบมุ่งเน้นผลงาน

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถแบ่ง ออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2546: 35 -41)

1. ขั้นตอนการเตรียมการจัดทำแผนเป็นการเตรียมการเพื่อกำหนดรายละเอียด เกี่ยวกับกิจกรรมในการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งอาจเริ่มจากการเขียนโครงการ เพื่อกำหนดทรัพยากร การบริหารที่ใช้ในการจัดทำแผนขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการ และการแจ้งโครงการที่ ได้รับอนุมัติให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการสนับสนุนการ จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาคม เป็น ต้น

2. ขั้นตอนการคัดเลือกยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา คณะกรรมการ คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา จะสรุปยุทธศาสตร์การพัฒนา และ แนวทางการ พัฒนาจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พร้อมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ปัญหาความต้องการ ของท้องถิ่น รวมทั้งสรุปยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด/อำเภอ และนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อ นำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นจัดการประชุมร่วม ระหว่างคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกัน พิจารณา เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาจัดทำโครงการ /กิจกรรมในแผนพัฒนาต่อไป

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลคณะกรรมการสนับสนุน การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ดำเนินการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต่อการจัดทำ แผนพัฒนา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลภายในองค์กรและข้อมูลภายนอก ซึ่งได้แก่ การจัดประชาคมท้องถิ่นเพื่อรับทราบความต้องการของประชาชน โดยถือเป็นขั้นตอนที่ สำคัญยิ่งที่จะส่งผลให้แผนมีความถูกต้องสมบูรณ์และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งผู้มี หน้าที่ในการจัดทำแผนจะต้องทำความเข้าใจและนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมี ประสิทธิภาพ

4. ขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาให้ประชาคมท้องถิ่น ร่วมกันพิจารณากำหนดโครงการ / กิจกรรมการพัฒนา ซึ่งอาจมีทั้งโครงการ/กิจกรรมที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง หรือร่วมกับหน่วยงานอื่นและพิจารณาจัดลำดับความสำคัญ

ของโครงการ/กิจกรรม โดยพิจารณาจากความจำเป็นเร่งด่วนและขีดความสามารถทางทรัพยากรการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. ขั้นตอนการจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือกโครงการที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา มาจัดทำรายละเอียดโครงการ ในด้านเป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์งบประมาณ ระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดความสำเร็จ เพื่อให้สามารถนำไปจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้ต่อไป

6. ขั้นตอนการจัดทำร่างแผนพัฒนาคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดเวทีประชาคมซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอร่างแผนพัฒนาสามปีและรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แล้วนำไปปรับปรุงแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สมบูรณ์ต่อไป คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนำร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ปรับปรุงแล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพิจารณา

7. ขั้นตอนการอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาพัฒนาท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านการพิจารณาให้ผู้บริหารท้องถิ่น เสนอขอรับอนุมัติจากสภาท้องถิ่นเมื่อสภาท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติแผนพัฒนาท้องถิ่นแล้ว สภาท้องถิ่นจะส่งให้ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่นและนำไปปฏิบัติรวมทั้งแจ้งสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด คณะกรรมการพัฒนาอำเภอ คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น คณะอนุกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งประกาศให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบโดยทั่วกัน

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

รัชฤทธิ์ ปนาร์ักษ์ (2540: 55) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีอำเภอภาชีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งประเภทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การดำรงตำแหน่งของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาตำบลมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการทำแผนพัฒนาตำบล

รุ่งสุรีย์ เลียงประยูร (2544: 61) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของตัวแทนเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับชุมชน พบว่า ตัวแทนเกษตรกรทั้งหมดมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผน และพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วมในทางบวก ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนพื้นที่ถือครอง ความพึงพอใจของตัวแทนเกษตรกร และรายได้จากการประกอบอาชีพทั้งหมด

คุณิตา แก้วสมบุญ (2545 : 55) ได้ศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยด้านระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่ ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการพัฒนาตำบลในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจ ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และด้านร่วมติดตามและประเมินผล และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มพูนบทบาทการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมด้านความคิดด้วยการพูดคุยปรึกษาหารือกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ มีระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด การมีส่วนร่วมด้านร่วมตัดสินใจด้วยการพิจารณาตัดสินใจกับประชาคมตำบลเพื่อจัดทำสาธารณะประโยชน์ในหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการด้วยการร่วมประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการดำเนินโครงการ และชักชวนเพื่อนบ้านให้ร่วมกิจกรรม มีระดับการมีส่วนร่วมสูงสุด การมีส่วนร่วมด้านร่วมติดตามและประเมินผลด้วยการร่วมกันดูแลสาธารณสมบัติที่ประชาชนร่วมกันสร้างขึ้น มีระดับการมีส่วนร่วมสูงสุดในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านติดตามประเมินผล ด้านร่วมคิด และด้านร่วมตัดสินใจส่วนทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด ประชาชนในจังหวัดสงขลาที่มีระดับการศึกษา รายได้ ขนาดของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นการเป็นผู้นำหรือเคยเป็นผู้นำท้องถิ่นต่างก็มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประชาชนในจังหวัดสงขลาที่มีเพศ และอายุต่างกัน พบว่า มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน

ไชยยศ ทะไกรราช (2547: 112-113) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาคมหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าประชาคม

ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการเตรียมการจัดทำแผน การกำหนดจุดหมายและแนวทางการพัฒนาระยะยาว และการอนุมัติแผนพัฒนาและประกาศใช้ ประชาคมหมู่บ้านเพศชายและเพศหญิงเห็นว่า ประชาคมหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

มานพ ชันทะสีลา (2547: 64) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกิ่งอำเภอนาเขย จังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการจัดทำแผนพัฒนาตำบลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมมาก มี 3 กิจกรรม คือการนำปัญหาของหมู่บ้านไปหารือในที่ประชุม การตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบล และการเข้าร่วมโครงการจัดเวทีประชาคมของตำบล ในส่วนของกิจกรรมที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ การมีบทบาทในการกำหนดปัญหาหมู่บ้าน

ชูชาติ ผิวสว่าง (2548: 58) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ตำบลน้ำอ้อม อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนตำบลน้ำอ้อม อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับสูง โดยปัจจัยด้าน อายุ บทบาท ระยะเวลาการอยู่อาศัยในหมู่บ้านและความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา ส่วนเพศและระดับการศึกษานั้นพบว่าไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

จิราวัลย์ วรวงศ์ (2550: 62) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และจากการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ส่วนอาชีพส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในด้านการติดตามและประเมินผล และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่งผลต่อ การมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

นฤกร โสภางเปง (2550: 56-57) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลป่าตันนาครี อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลป่าตันนาครี อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และกิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุดคือการร่วมเสนอปัญหา รวบรวม วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยการเข้าร่วมในการจัดเวทีประชาคม สาเหตุที่ประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลในขั้นของการเตรียมการ การปฏิบัติและการติดตามและประเมินผล เกิดจากการไม่รับทราบหน้าที่ และไม่เข้าใจหลักการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

ทวิทย์ โพธิเสส (2550: 51) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังไชย อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

วินัย แซ่มซ้อย (2550: 52-54) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพการสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่และบทบาทในองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา สำหรับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

สง่า กาจู้ด (2550: 61-64) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุของใจการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ คือ ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อ อบต. อยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความสนใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล อยู่ในระดับมาก และประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์กรและบทบาทหน้าที่ของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล คือ ประชาชนขาดสิ่งจูงใจในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นแนวทางส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนคือผู้นำองค์กรเปิดโอกาสให้ประชาชน

แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนให้มาก ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีความสนใจในการจัดทำแผนให้มาก

อรอุมา มุ่งต่อกิจ (2550: 58) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นศึกษาเทศบาลในจังหวัดระยอง พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลในจังหวัดระยอง ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และยังมีบางส่วนที่ยังปฏิบัติไม่ครบกระบวนการตามที่ระเบียบกำหนด โดยเฉพาะในเรื่องการจัดทำแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและการนำเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อคณะกรรมการพัฒนาเทศบาล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของระเบียบที่ต้องปฏิบัติ สำหรับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประจำปี 2549 ของเทศบาลในจังหวัดระยองพบว่าอยู่ในระดับมาก ทำให้เห็นว่า ประชาชนมีความสนใจในการบริหารงานของเทศบาลที่มี ผลกระทบต่อตนเองทั้งในทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น เทศบาลควรส่งเสริมสนับสนุนด้านความรู้ ความเข้าใจ ให้กับผู้นำชุมชน ประชาชน และองค์กรภาคเอกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สามารถลดปัญหาและแก้ไขปัญหามาของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วินัย แซ่มซ้อย (2550: 52-54) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ความรู้ความเข้าใจต่อโครงการพัฒนาการติดต่อสื่อสาร และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของการพัฒนามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สำหรับในด้านปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนา พบว่า ปัญหาขาดการประชาสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาคือ ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาและปัญหาด้านการขาดงบประมาณในการพัฒนาน้อยที่สุด

รุ่งสุรีย์ เลียงประยูร (2544: 61) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของตัวแทนเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับชุมชน พบว่า ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนพบปัญหา แต่ปัญหาอยู่ในระดับที่น้อยถึงน้อยมาก ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะให้มีการสนับสนุน แผนที่จัดทำแล้ว โดยสนับสนุนให้เกษตรกรทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ให้เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเพิ่มเติม และมีการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมทุกปี

กล่าวโดยสรุป สิ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลากหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นของ รายได้ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผน แต่ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในประเด็นที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น อาจมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ ที่ทำการศึกษาวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ได้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรเฉพาะส่วนของเกษตรกรที่มีฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตลอดจนมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 หมู่บ้านรวมทั้งสิ้น 426 คนณ วันที่ 15 มกราคม 2556

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนดังนี้

1.2.1 กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรการประมาณขนาดตัวอย่างของTaro Yamaneซึ่งกำหนดเปอร์เซ็นต์ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 กำหนดโดยใช้

$$สูตร \quad n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N คือ ขนาดของประชากร
e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

แทนค่าจำนวนประชากร 426 คนและค่าความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมรับให้เกิดได้เท่ากับร้อยละ 0.05 จะได้กลุ่มตัวอย่าง $n = \frac{426}{1+(426 \times 0.05^2)} = 206.29$ คน

ดังนั้นขนาดของตัวอย่างที่ใช้มีจำนวน 206 คนคิดเป็นร้อยละ 48.36 ของประชากรที่เป็นเกษตรกรที่มีฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ

อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตลอดจนมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมาทั้งหมด

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง (sampling) สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling)และสุ่มตามสัดส่วนจำนวนเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตรการกระจายตาม สัดส่วน ดังนี้

$$n_i = n \frac{N_i}{N}$$

เมื่อกำหนดให้

n_i	=	จำนวนเกษตรกรตัวอย่างของหมู่บ้าน i
n	=	จำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด (206 คน)
N_i	=	จำนวนเกษตรกรทั้งหมดของหมู่บ้าน i
N	=	จำนวนเกษตรกรทั้งหมดของทั้ง 10 หมู่บ้าน
i	=	หมู่บ้านที่ 1,2,3,i

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน ปรากฏตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเกษตรกร จำแนกตามหมู่บ้าน

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนเกษตรกร	จำนวนตัวอย่าง
1	บ้านราชสีมา	8	4
2	บ้านโนนไม้แดง	35	17
3	บ้านยางใหญ่	92	44
4	บ้านตะเกาทอง	49	24
5	บ้านหนองบง	39	19
6	บ้านมาบเอื้อง	47	23
7	บ้านโคกรกเดือนห้า	90	44

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนเกษตรกร	จำนวนตัวอย่าง
8	บ้านสะพานหิน	56	27
9	บ้านยางใหญ่พัฒนา	6	3
10	บ้านท้าวสุระ	4	2
รวม		426	206

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิด (closed – end question) และคำถามปลายเปิด (opened – end question) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกร

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของ เกษตรกร

2.2 การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ดำเนินการสร้างเครื่องมือในลักษณะการใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

2.2.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) สภาพทั่วไปของตำบลสุรนารี (2) แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น(3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (4) แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน(5) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ นำผลจากการศึกษาค้นคว้าตามข้อ 1 มากำหนดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.3 การตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม และให้คำแนะนำแก้ไข

2.2.4 ทดสอบแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดสอบกับเกษตรกรที่มีฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตลอดจนมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย นำผลการสัมภาษณ์ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ไปทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (reliability) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach's alpha) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการทดสอบค่าความเที่ยงตรง พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ของเกษตรกรตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.927 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงจึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ในระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2556 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2556 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2552: 313 - 315)

3.1 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเตรียมการก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ในเรื่องต่อไปนี้

3.1.1 การกำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ กำหนดวัน เวลา สถานที่ที่จะไปสัมภาษณ์รวมทั้งมีการนัดหมายล่วงหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์

3.1.2 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เพื่อการสัมภาษณ์และการเดินทาง เช่น ดินสอ ปากกา กระดาษช่วยจดบันทึก แบบสัมภาษณ์ และยานพาหนะ

3.1.3 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการนัดหมายเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่จะให้สัมภาษณ์

3.2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนในการสัมภาษณ์คือ

3.2.1 **แนะนำตัวผู้ให้สัมภาษณ์** แนะนำตัวเอง ให้ผู้สัมภาษณ์รู้จักก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจและเป็นกันเองกับผู้รับการสัมภาษณ์

3.2.2 **ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย**ชี้แจงวัตถุประสงค์ และความสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน

3.2.3 **อธิบายประโยชน์การวิจัย**เพื่อให้ทราบว่ากรวิจัยนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ และมีผลกระทบกับผู้สัมภาษณ์

3.2.4 **เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์**ถามคำถามที่เตรียมไว้โดยใช้คำถามที่ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบอย่างง่าย พยายามให้ผู้สัมภาษณ์ตอบในประเด็นที่ต้องการถามทุกข้อตามลำดับ

3.3 **บันทึกผลการสัมภาษณ์** ในขณะที่ให้สัมภาษณ์ดำเนินการบันทึกผลการสัมภาษณ์ไปพร้อมกัน

3.4 **ขั้นสิ้นสุดของการสัมภาษณ์**โดยการทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล และกล่าวขอบคุณ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ ทำการลงรหัสข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติดังนี้

4.1 **อธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไป** โดยใช้ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าต่ำสุด (minimum) และค่าสูงสุด (maximum)

4.2 **การวัดระดับความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร** โดยเป็นคำถามปลายปิด มีให้เลือก 2 คำตอบ คือ ใช่ และไม่ใช่ จำนวน 15 ข้อซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงระดับความรู้ความเข้าใจ} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{15 - 0}{5} \\ &= 3 \end{aligned}$$

การวัดระดับความรู้ความเข้าใจ

ระดับคะแนน 1 - 3	หมายถึง	มีความรู้น้อยที่สุด
ระดับคะแนน 4 - 6	หมายถึง	มีความรู้น้อย
ระดับคะแนน 7 - 9	หมายถึง	มีความรู้ปานกลาง
ระดับคะแนน 10 - 12	หมายถึง	มีความรู้มาก
ระดับคะแนน 13 - 15	หมายถึง	มีความรู้มากที่สุด

4.3 การกำหนดระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร โดยคิดเทียบบัญญัติไตรยางค์จากจำนวนข้อของประเด็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร คือ ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ มีจำนวน 4 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและการหาสาเหตุของปัญหา มีจำนวน 5 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านการเลือกวิธีแนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน มีจำนวน 6 ข้อ คิดเป็น ร้อยละ 100 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน มีจำนวน 5 ข้อ คิดเป็น ร้อยละ 100 ด้านการติดตามประเมินผล มีจำนวน 5 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 100 และ ภาพรวมจากการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรรวม 25 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลดังนี้

ร้อยละ 1- 20	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด
ร้อยละ 21-40	หมายถึง	การมีส่วนร่วมระดับน้อย
ร้อยละ 41- 60	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ร้อยละ 61-80	หมายถึง	การมีส่วนร่วมระดับมาก
ร้อยละ 81- 100	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

4.4 การวัดความรุนแรงของปัญหา โดยเป็นคำถามปลายเปิด และปลายปิด มีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ คือ มีปัญหามาก ปานกลาง น้อย และไม่มีปัญหา โดยมีปัญหามาก ให้คะแนนเป็น มีปัญหาปานกลาง ให้คะแนนเป็น 2 มีปัญหาน้อย ให้คะแนนเป็น 1 และไม่มีปัญหาให้คะแนนเป็น 0 ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงความรุนแรงของปัญหา} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{3 - 1}{3} \\
 &= 0.66
 \end{aligned}$$

การวัดระดับความรุนแรงของปัญหา

1.00 – 1.66	หมายถึง	มีปัญหาน้อย
1.67– 2.33	หมายถึง	มีปัญหปานกลาง
2.34– 3.00	หมายถึง	มีปัญหามาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งได้ 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร

1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร

การศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสรุปดังนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร

n=206

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1.เพศ		
ชาย	109	52.91
หญิง	97	47.09
2.อายุ		
≤ 29 ปี	8	3.88
30 - 39 ปี	27	13.11
40 - 49 ปี	71	34.47
50 – 59 ปี	59	28.64
≥ 60 ปี	41	19.90

Min = 24 : Max = 79 : Mean = 50.02 : S.D = 11.627

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

	n=206	
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
3.ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	12	5.83
ประถมศึกษาปีที่ 4	87	42.23
ประถมศึกษาปีที่ 6	43	20.87
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	24	11.65
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า(ปวช)	23	11.17
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส)	6	2.91
ปริญญาตรี	10	4.85
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.49
4.สถานภาพสมรส		
โสด	12	5.83
สมรส	166	80.58
หย่าร้าง / หม้าย	28	13.59
5.จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 - 3คน	58	28.16
4 - 6 คน	126	61.17
7 - 9 คน	19	9.22
≥ 8 คน	3	1.46
Min = 1 : Max = 14 : Mean = 4.47 : S.D = 1.763		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=206

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (เพศชาย)		
≤1 คน	76	36.89
2 - 3 คน	107	51.94
≥ 4 คน	23	11.17
Min = 0 : Max = 6 : Mean = 2.04 : S.D = 1.157		
5.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (เพศหญิง)		
≤1 คน	45	21.84
2 - 3 คน	132	64.08
≥ 4 คน	29	14.08
Min = 0 : Max = 8 : Mean = 2.43 : S.D = 1.223		

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า

1.1.1 เพศกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย (ร้อยละ 59.21) และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 47.09

1.1.2 อายุกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งในสาม(ร้อยละ 34.47)มีอายุอยู่ในช่วง 40-49 ปี รองลงมา คือ มีอายุอยู่ในช่วง 50-59 ปี (ร้อยละ 19.90) อายุต่ำสุด 24 ปี อายุสูงสุด 79 ปี อายุเฉลี่ย 50.02 ปี

1.1.3 การศึกษากลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42.23) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมา ร้อยละ 20.87 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เกษตรกรที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีจำนวนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 11.65 และ ร้อยละ 11.17 ตามลำดับ ร้อยละ 4.85จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.91 จบการศึกษาระดับอนุปริญญา หรือเทียบเท่า (ปวส.) ส่วนเกษตรกรที่จบการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีเพียงเล็กน้อยคือร้อยละ 0.49และมีเกษตรกรที่ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 5.83

1.1.4 สถานภาพสมรสกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพสมรสแล้ว (ร้อยละ 80.58) รองลงมาร้อยละ 13.59 อยู่ในสถานภาพหย่าร้างหรือหม้าย และร้อยละ 5.83 อยู่ในสถานภาพโสด

1.1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 61.17) มีสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน รองลงมาร้อยละ 28.16 มีสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน ร้อยละ 9.22 มีสมาชิกในครัวเรือน 7-9 คนและร้อยละ 1.46มีสมาชิกในครัวเรือน 10คนขึ้นไป โดยมีสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 14คน และมีค่าเฉลี่ย 4.47คน

1)จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (เพศชาย)กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 51.94) มีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศชาย2-3 คน รองลงมา ร้อยละ 36.89 มีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศชาย 1 คนหรือไม่มีเลย และร้อยละ 11.17 มีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศชาย 4 คนหรือมากกว่า โดยมีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศชายต่ำสุด 0 คน สูงสุด 6คน และมีค่าเฉลี่ย 2.04คน

2)จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (เพศหญิง)กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 64.08) มีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศหญิง 2-3 คน รองลงมา ร้อยละ 21.84 มีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศหญิง 1 คนหรือไม่มีเลย และร้อยละ 14.08 มีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศหญิง 4 คนหรือมากกว่า โดยมีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศหญิงต่ำสุด 0 คน สูงสุด 8คน และมีค่าเฉลี่ย 2.43คน

1.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

การศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจของเกษตรกรประกอบด้วย รายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตร นอกภาคการเกษตร ภาระหนี้สิน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดิน และ จำนวนแรงงานในครัวเรือน สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร

n=206

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. รายได้จากภาคการเกษตร		
≤49,999 บาท	77	37.38
50,000 – 100,000 บาท	69	33.50
100,001 – 150,000 บาท	8	3.88
150,001 – 200,000 บาท	18	8.74
≥ 200,001 บาท	34	16.50
Min = 5,000 : Max = 2,500,000 : Mean = 160,341.83		
S.D = 295,145.332		
2. รายได้นอกภาคการเกษตร		
≤49,999 บาท	135	65.53
50,000 – 100,000 บาท	46	22.33
100,001 – 150,000 บาท	13	6.31
150,001 – 200,000 บาท	8	3.88
≥ 200,001 บาท	4	1.94
Min = 2,000 : Max = 500,000 : Mean = 41,757.28		
S.D = 69,146.186		
3. ภาระหนี้สิน		
ไม่มีภาระหนี้สิน	98	47.57
มีภาระหนี้สิน	108	52.43

ตารางที่ 4.2(ต่อ)

n=206

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)		
≤49 ไร่	159	77.18
50- 100 ไร่	33	16.02
101 - 150 ไร่	5	2.43
151- 200 ไร่	2	0.97
≥ 201 ไร่	7	3.40
Min =1 : Max = 313 : Mean = 36.53 : S.D. = 55.125		
5. ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดิน (ไร่)		
5.1 ไม่มีพื้นที่เป็นของตนเอง		
5.2 เป็นของตนเอง	40	19.41
5.2 เป็นของตนเอง	166	80.58
≤49 ไร่	151	90.96
50- 100 ไร่	13	7.83
101 - 150 ไร่	1	0.60
151- 200 ไร่	1	0.60
≥ 201 ไร่	0	0
Min =1 : Max = 200 : Mean = 15.73 : S.D. = 23.412		
5.2 เช่า		
≤49 ไร่	181	87.86
50- 100 ไร่	17	8.25
101 - 150 ไร่	3	1.46
151- 200 ไร่	1	0.49
≥ 201 ไร่	4	1.94
Min =2 : Max = 250 : Mean = 19.03 : S.D. = 41.321		

ตารางที่ 4.2(ต่อ)

n=206

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6. จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน (คน)		
1 คน	53	25.73
2-3 คน	126	61.17
4-5 คน	23	11.17
6-7 คน	3	1.46
≥ 8 คน	1	0.49
Min = 1 : Max = 8 : Mean = 2.24 : S.D. = 1.168		

จากตารางที่ 4.2 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า

1.2.1 รายได้จากภาคการเกษตรกลุ่มตัวอย่างหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.38) มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 49,999 บาท รองลงมาร้อยละ 22.33 มีรายได้ระหว่าง 50,000 – 100,000บาท และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.94) มีรายได้มากกว่า 200,001 บาท มีรายได้จากภาคการเกษตรต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 2,500,000 บาท เฉลี่ย 160,341.83บาท

1.2.2 รายได้จากนอกภาคการเกษตรกลุ่มตัวอย่างสองในสาม (ร้อยละ 65.53) มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 49,999 บาท รองลงมาร้อยละ 33.50 มีรายได้ระหว่าง 50,000 – 100,000บาท และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 3.88) มีรายได้ระหว่าง 100,001-150,000บาท มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรต่ำสุด 2,000 บาท สูงสุด 500,000 บาท เฉลี่ย 41,757.28บาท

1.2.3 ภาระหนี้สินกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง(ร้อยละ 52.43) มีภาระหนี้สิน และไม่ มีภาระหนี้สินร้อยละ 47.57

1.2.4 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 77.18) มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 49 ไร่ รองลงมาร้อยละ 16.02 มีพื้นที่ระหว่าง 50-100ไร่ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.97) มีพื้นที่ระหว่าง 151 -200ไร่ มีพื้นที่ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 313 ไร่ เฉลี่ย 36.53 ไร่

1.2.5 **ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดิน**กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งมีอัตราส่วนพอๆกับการเช่าที่ คือ ร้อยละ 80.58 และร้อยละ 87.86 ตามลำดับ โดยมีขนาดพื้นที่ถือครองต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 250 ไร่ เฉลี่ย 19.03 ไร่

1.2.6 **จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน**กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.17) มีแรงงานระหว่าง 2-3คนรองลงมาร้อยละ 25.73มีแรงงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 คนและมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.49) มีแรงงานมากกว่าหรือเท่ากับ8คน โดยมีแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 8 คน เฉลี่ย 2.24คน

1.3 ข้อมูลด้านทางสังคมของเกษตรกร

การศึกษาข้อมูลด้านสังคมของเกษตรกร ประกอบด้วยสถานภาพภายในกลุ่ม ๗ สถานภาพหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร การรับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับการเกษตร สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลด้านสังคมของเกษตรกร

n=206		
ข้อมูลด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.สถานภาพภายในกลุ่มเกษตรกร		
หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร	11	5.34
คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร	27	13.11
สมาชิกกลุ่มเกษตรกร	168	81.55
2. สถานภาพหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น		
2.1 ไม่เป็น	101	49.03
2.2 เป็น*	105	50.97
กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน	6	2.91
สมาชิกสภาเทศบาล	11	5.34
กลุ่มลูกค้า ธกส.	64	31.07
สหกรณ์การเกษตร	20	9.71

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=206

ข้อมูลด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. สถานภาพหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น (ต่อ)		
อาสาสมัครสาธารณสุข	20	9.71
3. ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน		
≤ 15 ปี	17	8.25
16 - 30 ปี	32	15.53
31 - 45 ปี	63	30.58
46 - 60 ปี	73	35.44
≥ 61 ปี	21	10.19
Min = 2 : Max = 78 : Mean = 42.41 : S.D. = 16.610		
4. ระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร		
≤ 10 ปี	68	33.01
11 - 20 ปี	43	20.87
21 - 30 ปี	50	24.27
31 - 40 ปี	24	11.65
≥ 41 ปี	21	10.19
Min = 1 : Max = 60 : Mean = 22.01 : S.D. = 14.770		
5. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร		
5.1 ไม่เคยรับรู้	8	3.88
5.2 รับรู้*	198	96.12
5.2.1 แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อบุคคล*		
เจ้าหน้าที่เทศบาล	98	47.57
กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน	110	53.40

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=206

ข้อมูลด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สมาชิกสภาเทศบาล	124	60.19
คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร	92	44.66
สมาชิกกลุ่มเกษตรกร	122	59.22
5.2.2 แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อมวลชน*		
เอกสารของทางเทศบาลตำบลสุนารี	130	63.11
หอกระจายข่าวหมู่บ้าน	114	55.34
วิทยุกระจายเสียง	27	13.11
6. การเข้าประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับการเกษตร		
6.1 ไม่เคย	29	14.08
6.2 เคย	177	85.92

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.3 ข้อมูลทางด้านสังคมของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า

1.3.1 สถานภาพภายในกลุ่มเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 81.55) เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร โดยร้อยละ 13.11 เป็นคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรและมีส่วนน้อย (ร้อยละ 5.34) เป็นหัวหน้ากลุ่มเกษตรกร

1.3.2 สถานภาพหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.97) เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น โดย เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ร้อยละ 31.07 รองลงมา คือ เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร และเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 9.71 และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.91) มีตำแหน่งเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน

1.3.3 ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน กลุ่มตัวอย่างประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 35.44) มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในชุมชนระหว่าง 46-60 ปี รองลงมา ร้อยละ 30.58 มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในชุมชนระหว่าง 31 – 45 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 8.25) มีระยะเวลาในการตั้ง

ถิ่นฐานในชุมชนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี โดยมีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในชุมชนต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 78 ปี เฉลี่ย 42.41 ปี

1.3.4 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร กลุ่มตัวอย่างประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 33.01) มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี รองลงมาร้อยละ 24.27 มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรระหว่าง 21.30 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 10.19) มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 41 ปี โดยมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 60 ปี เฉลี่ย 22.01 ปี

1.3.5 การรับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร สำหรับการรับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จำแนกออกเป็น 2 แหล่ง คือ (1) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อบุคคลกลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 60.19) ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกสภาเทศบาล รองลงมาร้อยละ 59.22 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและการได้รับข้อมูลข่าวสารจากคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร มีจำนวนน้อยสุดคือร้อยละ 44.66 และ (2) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 63.11) ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเอกสารของทางเทศบาลตำบลสุนารีรองลงมาร้อยละ 55.34 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว และน้อยสุด (ร้อยละ 13.11) ได้รับข้อมูลข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียง

1.3.6 การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.92) เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 14.08) ไม่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร

ตอนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

สำหรับความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกรตำบลสุนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ตาม รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

n = 206

ช่วงคะแนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	Min	Max	Mean	S.D.
มีความรู้น้อยที่สุด (1 -3 คะแนน)	0	0.00	4	14	9.11	2.24
มีความรู้น้อย (4 - 6 คะแนน)	28	13.59				
มีความรู้ปานกลาง (7 - 9 คะแนน)	91	44.17				
มีความรู้มาก (10 - 12 คะแนน)	71	34.47				
มีความรู้มากที่สุด (13 -15 คะแนน)	16	7.77				

จากตารางที่ 4.4 ความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร เมื่อนำผลคะแนนของกลุ่มตัวอย่างมาพิจารณา โดยแบ่งตามช่วงคะแนนต่าง ๆ ปรากฏผลดังนี้ กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 44.17 มีความรู้ปานกลาง รองลงมาเกินกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 34.47) มีความรู้มาก ร้อยละ 13.59 มีความรู้น้อยโดยมีคะแนนต่ำสุด 4คะแนนและสูงสุด 14คะแนนและมีคะแนนเฉลี่ยจากการตอบแบบสอบถาม 9.11คะแนน

ตอนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการรวบรวมปัญหาและความต้องการ การวิเคราะห์ข้อมูลและหาสาเหตุของปัญหา การเลือกวิธีและแนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และการติดตามประเมินผล ดังนี้

ตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

n=206

กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ		
1.1 ปรึกษาปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	185	89.81

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=206

กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.2 สํารวจปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำ แผนพัฒนาด้านการเกษตร	183	88.83
1.3 ประชุมเพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อ จัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	193	93.69
1.4 ประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาด้าน การเกษตร	182	88.35
2. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา		
2.1 เสนอสภาพปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร	185	89.81
2.2 หาสาเหตุปัญหาของชุมชน	169	82.04
2.3 หาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน	176	85.44
2.4 จัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชน	174	84.47
2.5 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนา ชุมชน	163	79.13
3. ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผน ดำเนินงาน		
3.1 จัดลำดับแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	157	76.21
3.2 เสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้าน	170	82.52
3.3 จัดลำดับโครงการ กิจกรรมของชุมชน	161	78.16
3.4 ประชุมเพื่อเห็นชอบโครงการ กิจกรรมของชุมชน	176	85.44
3.5 ประชุมเพื่อเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล	169	82.04
3.6 ประชุมเพื่อคัดเลือกตัวแทนประชาคมเข้าเป็น คณะกรรมการจัดทำแผนตำบล	168	81.55
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน		
4.1 การดำเนินงาน โครงการด้านพัฒนาการเกษตร	169	82.04

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=206

กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4.2 การติดตามข้อมูลข่าวสารการดำเนิน โครงการ กิจกรรม ตามแผน	165	80.10
4.3 ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้น ตามแผนพัฒนา	176	85.44
4.4 ประชาสัมพันธ์แผนงาน โครงการตามแผนพัฒนาด้าน การเกษตร	169	82.04
4.5 การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานตาม โครงการหรือกิจกรรมที่มาจากแผนพัฒนา	141	68.45
5. ด้านการติดตามประเมินผล		
5.1 ตรวจสอบผลของความก้าวหน้าตาม โครงการที่เทศบาล ได้ดำเนินการแล้ว	155	75.24
5.2 รับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนิน โครงการตาม แผนพัฒนาด้านการเกษตร	179	86.89
5.3 แสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา	165	80.10
5.4 ตรวจสอบเนื้อหาสาระของแผนพัฒนาด้านการเกษตรใน การบรรจุสู่แผนพัฒนาตำบล	159	77.18
5.5 รับรู้ปัญหา อุปสรรคของการจัดทำโครงการตามแผน	158	76.70

จากตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ปรากฏผลดังนี้ ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.69) มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร รองลงมาร้อยละ 89.81 มีส่วนร่วมในการปรึกษาปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร และจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 88.35) มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 89.81) มีส่วนร่วมในการเสนอสภาพปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร รองลงมาร้อยละ

85.44มีส่วนร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหของชุมชน และกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 79.13) มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน

ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงานกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.44) มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อเห็นชอบโครงการ กิจกรรมของชุมชน รองลงมาร้อยละ 82.52 มีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้าน และกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 76.21) มีส่วนร่วมในการจัดลำดับแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.44) มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้นตามแผนพัฒนารองลงมา คือการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการด้านพัฒนาการเกษตร และ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แผนงาน โครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตรมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 82.04 และกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 68.45) มีส่วนร่วมในการการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่มาจากแผนพัฒนา

ด้านการติดตามประเมินผลกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.89) มีส่วนร่วมในการ รับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตรรองลงมาร้อยละ 80.10 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาและกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 75.24) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลของความก้าวหน้าตามโครงการที่เทศบาลได้ดำเนินการแล้ว

ตารางที่ 4.6 สรุปการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

การจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	ค่าเฉลี่ย ของ จำนวนข้อ ที่มีส่วน ร่วม	ค่าร้อยละ จำนวนข้อ ที่มีส่วน ร่วม	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการรวบรวมปัญหาและความ ต้องการ	3.61	90.25	มีส่วนร่วมมากที่สุด	1
2. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหา สาเหตุของปัญหา	4.25	85.00	มีส่วนร่วมมากที่สุด	2
3. ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไข ปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน	4.86	81.00	มีส่วนร่วมมากที่สุด	3
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตามแผน	3.98	79.60	มีส่วนร่วมมาก	4
5. ด้านการติดตามประเมินผล	3.96	79.20	มีส่วนร่วมมาก	5
การจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรใน ภาพรวม	20.66	82.64	มีส่วนร่วมมากที่สุด	

จากตารางที่ 4.6การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ปรากฏผลดังนี้ กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายประเด็น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรวบรวมปัญหาและความต้องการ การวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา และการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนและด้านการติดตามประเมินผลมีส่วนร่วมในระดับมาก

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร เป็นข้อมูลแสดงระดับปัญหาของเกษตรกร โดยแบ่งระดับปัญหาไว้เป็น 3 ระดับ คือ มากปานกลาง น้อย ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ปัญหาของเกษตรกร ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

ประเด็น	จำนวน คนที่ไม่มี ปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)			Mean	S.D.	แปลผล
		1	2	3			
		(น้อย)	(ปานกลาง)	(มาก)			
1.ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ					2.01	0.686	ปานกลาง
1.1 ขาดเวลาในการปรึกษาปัญหา ความ ต้องการและการสำรวจปัญหาของชุมชน เพื่อ จัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	101 (49.03)	21 (20.00)	65 (61.90)	19 (18.10)	1.98	0.619	ปานกลาง
1.2 ไม่มีความพร้อมในการประชุมเพื่อ รวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อ จัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	112 (54.37)	20 (21.28)	48 (51.06)	26 (27.66)	2.06	0.700	ปานกลาง
1.3 ขาดแกนนำในการรวบรวมปัญหาและ ความต้องการ	112 (54.37)	21 (22.34)	42 (44.68)	31 (32.98)	2.11	0.740	ปานกลาง
2.ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุ ของปัญหา					2.04	0.701	ปานกลาง
2.1 ขาดโอกาสในการนำเสนอสภาพปัญหา ของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร	120 (58.25)	13 (15.12)	48 (55.81)	25 (29.07)	2.14	0.654	ปานกลาง
2.2 ขาดความรู้และความเข้าใจในการหา สาเหตุและหาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน	104 (50.49)	22 (21.57)	52 (50.98)	28 (27.45)	2.06	0.701	ปานกลาง
2.3 การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของ ชุมชนมักถูกชี้ขาดโดยผู้นำ โดยไม่ฟังเสียง ส่วนใหญ่	115 (55.83)	31 (34.07)	35 (38.46)	25 (27.47)	1.93	0.786	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	จำนวน คนที่ไม่มี ปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)			Mean	S.D.	แปลผล
		1	2	3			
		(น้อย)	(ปานกลาง)	(มาก)			
3.ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน					2.03	0.719	ปานกลาง
3.1 ขาดความเข้าใจในการจัดลำดับแผนงาน ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	101 (49.03)	24 (22.86)	52 (49.52)	29 (27.62)	2.05	0.712	ปานกลาง
3.2 การเสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้าน มักถูกกำหนดโดยเจ้าหน้าที่	116 (56.31)	19 (21.11)	44 (48.89)	27 (30.00)	2.09	0.717	ปานกลาง
3.3 การจัดลำดับโครงการ กิจกรรมของ ชุมชนถูกชี้ขาดโดยผู้นำ	117 (56.80)	25 (28.09)	38 (42.70)	26 (29.21)	2.01	0.761	ปานกลาง
3.4 ขาดเวลาในการร่วมประชุมเห็นชอบ แผนพัฒนาด้านการเกษตร และแผนระดับ ตำบล	110 (53.40)	25 (26.04)	50 (52.08)	21 (21.88)	1.96	0.695	ปานกลาง
4.ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตาม แผน					1.97	0.769	ปานกลาง
4.1 ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์	114 (55.34)	29 (31.52)	38 (41.30)	25 (27.17)	1.96	0.769	ปานกลาง
4.2 ขาดเวลา	101 (49.03)	24 (22.86)	55 (52.38)	26 (24.76)	2.02	0.693	ปานกลาง
4.3 ผู้นำมักคัดเลือกเฉพาะพวกพ้องในการ เข้าร่วมกิจกรรม	111 (53.88)	26 (27.37)	27 (28.42)	42 (44.21)	2.17	0.834	ปานกลาง
4.4 หน่วยงานไม่เปิดโอกาสในการแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานตาม โครงการหรือกิจกรรมที่มาจากแผนพัฒนา	126 (61.17)	36 (45.00)	32 (40.00)	12 (15.00)	1.70	.0712	ปานกลาง
5. ด้านการติดตามประเมินผล					1.91	0.692	ปานกลาง
5.1 หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้ตรวจสอบ ผลของความก้าวหน้าตามโครงการที่เทศบาล ได้ดำเนินการแล้ว	130 (63.11)	26 (34.21)	37 (48.68)	13 (17.11)	1.83	0.700	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	ไม่มี ปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา (จำนวน / ร้อยละ)			Mean	S.D.	แปลผล
		1	2	3			
		(น้อย)	(ปานกลาง)	(มาก)			
5.2 ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาด้าน การเกษตร	129 (62.62)	13 (16.88)	44 (57.14)	10 (13.51)	2.09	0.679	ปานกลาง
5.3 หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้แสดงความ คิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา	132 (64.08)	28 (37.84)	36 (48.65)	20 (25.97)	1.76	0.653	ปานกลาง
5.4 หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้ตรวจสอบ เนื้อหาสาระของแผนพัฒนาด้านการเกษตร ในการบรรจุสู่แผนพัฒนาตำบล	129 (62.62)	24 (31.17)	41 (53.25)	12 (15.58)	1.84	0.670	ปานกลาง
5.5 ขาดโอกาสในการรับรู้ปัญหาอุปสรรค ของการจัดทำโครงการตามแผน	124 (60.19)	19 (23.17)	41 (50.00)	22 (28.63)	2.04	0.711	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร
ปรากฏผลดังนี้

1.ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการพบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาใน
ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.05$)

เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในด้านการรวบรวมปัญหา
และความต้องการทั้ง 3 ประเด็นตามลำดับ โดยร้อยละของผู้มีปัญหาจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ไม่มี
เวลาในการปรึกษาปัญหา ความต้องการและการสำรวจปัญหาของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้าน
การเกษตร 2) ไม่มีความพร้อมในการประชุมเพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำ
แผนพัฒนาด้านการเกษตร และ 3) ขาดแกนนำในการรวบรวมปัญหาและความต้องการ (ค่าร้อยละ
ของผู้มีปัญหา = 61.90, 61.06 และ 44.68 ตามลำดับ)

2.ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่าง
มีปัญหาในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X} = 2.04$)

เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล
และการหาสาเหตุของปัญหาทั้ง 3 ประเด็น โดยร้อยละของผู้มีปัญหาจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ขาด

โอกาสในการนำเสนอสภาพปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร) ขาดความรู้และความเข้าใจในการหาสาเหตุและหาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน และ 3)การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชนมักถูกชี้ขาดโดยผู้นำ โดยไม่ฟังเสียงส่วนใหญ่(ค่าร้อยละของผู้มีปัญหา = 55.81,50.98และ 38.46 ตามลำดับ)

3.ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.03$)

เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงานทั้ง 4 ประเด็น โดยร้อยละของผู้มีปัญหามากไปน้อย ดังนี้ 1) ไม่มีเวลาในการร่วมประชุมเห็นชอบแผนพัฒนาด้านการเกษตร และแผนระดับตำบล 2) ขาดความเข้าใจในการจัดลำดับแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร 3)การเสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้านมักถูกกำหนดโดยเจ้าหน้าที่ 4)การจัดลำดับโครงการ กิจกรรมของชุมชนถูกชี้ขาดโดยผู้นำ 4) (ค่าร้อยละของผู้มีปัญหา= 52.08,49.52,48.89 และ42.70ตามลำดับ)

4.ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.97$)

เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนทั้ง 4 ประเด็น โดยร้อยละของผู้มีปัญหา จากมากไปน้อย ดังนี้ 1)ไม่มีเวลา 2)ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ 3)หน่วยงานไม่เปิดโอกาสในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่มาจากแผนพัฒนา4) ผู้นำมักคัดเลือกเฉพาะพวกพ้องในการเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าร้อยละของผู้มีปัญหา =52.38 , 41.30 , 40.00 และ 28.42 ตามลำดับ)

5.ด้านการติดตามประเมินผล พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.91$)

เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในด้านการติดตามประเมินผลทั้ง 5 ประเด็น โดยร้อยละของผู้มีปัญหามากไปน้อย ดังนี้ 1) ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร 2)หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้ตรวจสอบเนื้อหาสาระของแผนพัฒนาด้านการเกษตรในการบรรจุสู่แผนพัฒนาตำบล 3) ขาดโอกาสในการรับรู้ปัญหา อุปสรรคของการจัดทำโครงการตามแผน4) หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้ตรวจสอบผลของความก้าวหน้าตามโครงการที่เทศบาลได้ดำเนินการแล้ว และ 5)หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้

แสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา (ค่าร้อยละของผู้มีปัญหา=57.14,53.25,
50.00 ,48.68 และ48.65ตามลำดับ)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมาเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรตำบลสุนารี(2) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุนารี(3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุนารี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่มีฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตลอดจนมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุนารี อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 หมู่บ้านรวมทั้งสิ้น 426 คน

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane(Yamane 1973:1088 อ้างใน จินดา ขลิบทอง 2544:20)โดยผู้วิจัยยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 5%ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ206 คนคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling)และสุ่มตามสัดส่วนจำนวนเกษตรกรที่มีฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตลอดจนมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุนารี อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วน (สูบงกชจามีกร 2526: 28)และทำการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรใน 10 หมู่บ้าน โดยการจับสลาก

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งสร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกร ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกรตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ (pretest) แบบสัมภาษณ์ในประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร โดยสัมภาษณ์ประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha of coefficient) ได้ความเชื่อมั่น 0.927

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

1.3 สรุปผลการวิจัยผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.02 ปีเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพสมรสแล้ว มากกว่าครึ่ง มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.47 คน เป็นเพศชาย เฉลี่ย 2.04 เพศหญิงเฉลี่ย 2.43 คน

2) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกรหนึ่งในสามมีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 49,999 บาท เฉลี่ย 160,341.83 บาทและเกษตรกรมากกว่าครึ่ง มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 49,999 บาท เฉลี่ย 41,757.28 บาทและมีภาระหนี้สินส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 49 ไร่ เฉลี่ย 36.53 ไร่โดยส่วนมากถือครองที่ดินเป็นของตนเองซึ่งมีอัตราส่วนพอๆกับการเช่าที่จำนวนแรงงานด้านเกษตรในครัวเรือน เฉลี่ย 2.24 คน

3) ข้อมูลด้านสังคมของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของเกษตรกรในชุมชนแห่งนี้เฉลี่ย 42.40 ปี และมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเฉลี่ย 22.01 ปี สำหรับการรับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จำแนกออกเป็น 2 แหล่ง คือ (1) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อบุคคล

เกษตรกรส่วนมากได้รับข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกสภาเทศบาล และ (2) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อมวลชน เกษตรกรเกินกว่าครึ่งได้รับข้อมูลข่าวสารจากเอกสารของเทศบาลตำบล สุรนารี และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร

1.3.2 การทดสอบระดับความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งมีความรู้ปานกลาง รองลงมามากกว่าหนึ่งในสามมีความรู้มาก และมีส่วนน้อยที่มีความรู้น้อยตามลำดับ

1.3.3 ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

1) ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน รองลงมา มีส่วนร่วมในการปรึกษาปัญหา ความต้องการของชุมชน และจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

2) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหาเกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการเสนอสภาพปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร รองลงมา มีส่วนร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน และกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน

3) ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน เกษตรกรส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อเห็นชอบโครงการ กิจกรรมของชุมชน รองลงมา มีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้าน และกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการจัดลำดับแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเกษตรกรส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้นตามแผนพัฒนารองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการด้านพัฒนาการเกษตร และ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แผนงาน โครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร มีจำนวนเท่ากัน และมีจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่มาจากแผนพัฒนา

5) ด้านการติดตามประเมินผลเกษตรกรส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตรรองลงมา มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาและเกษตรกรจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลของความก้าวหน้าตามโครงการที่เทศบาลได้ดำเนินการแล้ว

6) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรกรรมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรในภาพรวม เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

1.3.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

เมื่อพิจารณาในภาพรวม จะพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหาด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนและด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วม ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ความรู้ของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

จากการทดสอบระดับความรู้ ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรพบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งมีความรู้ปานกลางรองลงมามากกว่าหนึ่งในสามมีความรู้มาก และมีส่วนน้อยที่มีความรู้ต่ำตามลำดับทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การรับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จำแนกออกเป็น 2 แหล่ง คือ (1) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อบุคคล เกษตรกรส่วนมากได้รับข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกสภาเทศบาล และ (2) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อมวลชน เกษตรกรเกินกว่าครึ่งได้รับข้อมูลข่าวสารจากเอกสารของเทศบาลตำบลสุรนารีและส่วนใหญ่ เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร

2.2 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

2.2.1 ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมใน 4 กิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับดังนี้ กิจกรรมประชุมเพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน กิจกรรมปรึกษาปัญหา ความต้องการของชุมชน กิจกรรมสำรวจปัญหา ความต้องการของชุมชน และกิจกรรมประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานที่ยาวนาน และสถานภาพหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และจากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของมานพขันทะสีลา (2547 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกิ่งอำเภอนาเยื้องจังหวัดอุบลราชธานีผลจากการศึกษาพบว่ากิจกรรมที่

ประชาชนมีส่วนร่วมมากมี 3 กิจกรรมคือการนำปัญหาของหมู่บ้านไปหารือในที่ประชุมการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบลและการเข้าร่วมโครงการจัดเวทีประชาคมของตำบล

2.2.2 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมใน 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับดังนี้ กิจกรรมการเสนอสภาพปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร กิจกรรมหาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน กิจกรรมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชน และ กิจกรรมการหาสาเหตุปัญหาของชุมชน ส่วนกิจกรรมวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก จากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของนฤกร โสภางค์ (2550 : 56-57) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลป่าตันนาครีอำเภอแม่ทะจังหวัดลำปาง จากผลการศึกษาพบว่ากิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุด ในกระบวนการวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลป่าตันนาครีอำเภอแม่ทะจังหวัดลำปางคือการร่วมเสนอปัญหารวบรวมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่ นั้น ได้เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร

2.2.3 ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน ผลจากการศึกษา พบว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมใน 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับดังนี้ กิจกรรมประชุมเพื่อเห็นชอบโครงการ กิจกรรมของชุมชน กิจกรรมการเสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้าน กิจกรรมการประชุมเพื่อเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล และกิจกรรมการประชุมเพื่อคัดเลือกตัวแทนประชาคมเข้าเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนตำบล สำหรับกิจกรรมการจัดลำดับโครงการ กิจกรรมของชุมชน และกิจกรรมการจัดลำดับแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของทวีทย์ โพธิ์เสถ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังไชยอำเภอบรบือจังหวัดมหาสารคามพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่ นั้น ได้เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร

2.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน ผลจากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมใน 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับดังนี้ กิจกรรมส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้นตามแผนพัฒนา กิจกรรมประชาสัมพันธ์แผนงานโครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร กิจกรรมการดำเนินงานโครงการด้านพัฒนาการเกษตร และกิจกรรมการติดตามข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการ กิจกรรมตามแผน ส่วนกิจกรรมการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่มาจากแผนพัฒนา นั้น

เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของดุสิตาแก้วสมบูรณ์ (2545 : 55) ได้ศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลของ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาพบว่า มีส่วนร่วมด้านปฏิบัติการตามโครงการด้วยการ ร่วมประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆมีการดำเนินโครงการและชักชวนเพื่อนบ้านให้ ร่วมกิจกรรมมีระดับการมีส่วนร่วมสูงที่สุดซึ่งอาจเป็นเพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารจาก แหล่งที่เป็นสื่อบุคคลและสื่อมวลชน

2.2.5 ด้านการติดตามประเมินผลผลจากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมใน กิจกรรมรับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนิน โครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร มากที่สุด สำหรับ กิจกรรมการแสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา กิจกรรมการ ตรวจสอบเนื้อหาสาระของแผนพัฒนาด้านการเกษตรในการบรรจุสู่แผนพัฒนาตำบล กิจกรรมการ รับรู้ปัญหา อุปสรรคของการจัดทำโครงการตามแผน และ กิจกรรมการตรวจสอบผลของ ความก้าวหน้าตามโครงการที่เทศบาลได้ดำเนินการแล้ว เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับซึ่งอาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารจากแหล่งที่เป็นสื่อบุคคลและ สื่อมวลชน และจากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของรุ่งสุรีย์ เลียงประยูร (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของตัวแทนเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับชุมชน พบว่า ตัวแทนเกษตรกรทั้งหมดมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผน

2.2.6 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของ เทศบาลตำบลสุรนารีในภาพรวมผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ด้านการเกษตรในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของรุ่งสุรีย์ เลียงประยูร (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของตัวแทนเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับชุมชน พบว่า ตัวแทนเกษตรกรทั้งหมดมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผนซึ่งการมีส่วนร่วมมากอาจเป็นผลมาจาก(1) เกษตรกรมีระดับ ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ในระดับปานกลาง ถึงมาก ย่อมส่งผลให้เกิดการ มีส่วนร่วมขึ้นมา ดังที่ Reven and Rubin (1983, p. 356) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจ ที่มีต่อ บุคคล กลุ่มหรือโครงการ มีความสำคัญอย่างมากที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งความรู้ความเข้าใจที่ จะนำไปสู่การเกิดความร่วมมือขึ้นมานี้ต้องเป็นความรู้ความเข้าใจที่ผู้ให้ความร่วมมือตระหนักว่ามี เหตุมีผลในการที่เข้าไปมีส่วนร่วมและการที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่การมีส่วน ร่วมกันผู้ที่ขอความร่วมมือจะต้องให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทำให้เขาเกิดความรู้ความเข้าใจว่าหากมี การร่วมมือเกิดขึ้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเขาด้วย ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ดังที่

Second และ Backman(1964:97) อ้างในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2552: 300) ได้อธิบายไว้ว่า บุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไร และในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคม ก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย (2) สถานภาพภายในกลุ่มเกษตรกร และภายนอกกลุ่มอื่น ก็ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เกษตรนัศร รัตนศรี (2544 : 58 - 60) ยังพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนในตำบลหลักภาคใต้ในขั้นตอนการศึกษาศักยภาพและข้อมูลชุมชน และขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน และสอดคล้องกับกรณีศึกษา เชื้อศิริถาวร (2544 : 83) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น (3) ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งหากระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานยาวนานก็มีผลต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ ชูชาติพิวง (2548 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนตำบลน้ำอ้อมอำเภอคือวังจันทน์จังหวัดยโสธรนั้นอยู่ในระดับสูงโดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนในครั้งนี้คือ อายุ บทบาทระยะเวลาการอยู่อาศัยในหมู่บ้านและความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น (4) การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงานเกี่ยวกับการเกษตร แสดงให้เห็นว่าถ้าเกษตรกร ได้รับการเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน มากขึ้น จะมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรสูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นพวรรณ เสวตานนท์ (2546 : 94) พบเช่นเดียวกันว่า การได้รับการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาในทุกขั้นตอนและ(5) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อาจกล่าวได้ว่า หากเกษตรกรมีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ก็จะส่งผลให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากขึ้นตามไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นงกาญจน์ บุณนรัช (2533 : 91) ที่พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง ได้แก่ ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และความถี่ในการรับข่าวสารด้านการเกษตรและการดำรงชีพ

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารีในแต่ละด้าน และในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรพบปัญหาในด้านต่างๆ ตามลำดับคือ ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการหาสาเหตุของปัญหา ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหาการวางแผนดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และด้านการติดตามประเมินผล และค่าเฉลี่ยของปัญหาที่พบสูงสุดคือ ผู้นำมักคัดเลือกเฉพาะ

พวกพ้องในการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับองค์พัฒนาจักร (2535 : 49-50) ได้จำแนกอุปสรรคและปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คืออุปสรรคที่เกิดจากชุมชนเนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมาชุมชนยังขาดความพร้อมและมีข้อบกพร่องในหลายประการเช่นการขาดองค์กรท้องถิ่นที่เหมาะสมจึงขาดผู้ที่อุทิศตนและเวลาแก่ชุมชนอย่างเต็มที่จนขาดทักษะการทำงานขาดการติดต่อสื่อสารที่ดีประชาชนได้รับความรู้ไม่เพียงพอก่อให้เกิดปัญหาการสื่อความหมายการทำความเข้าใจการขอความคิดเห็นและความคิดริเริ่มใหม่ๆ หนึ่งความแตกต่างกันในชุมชนและผลทางเศรษฐกิจในชุมชนก่อให้เกิดการแตกแยกทางความคิดค่อนข้างมากต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

เพื่อที่จะทำให้การจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรประสบผลสำเร็จ และสามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง จึงมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยดังนี้

3.1.1 จากการศึกษาพบว่าความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จึงเห็นควรว่าเทศบาลควรเป็นหลักในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

3.1.2 จากการศึกษาพบว่าการที่เกษตรกรได้เคยเข้าร่วมกิจกรรมการประชุม การฝึกอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จึงเห็นควรว่าเทศบาลควรส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ให้มีความหลากหลายรูปแบบ เช่น การเข้าประชุม การฝึกอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงานเพื่อเป็นการโลกทัศน์ให้กับเกษตรกร

3.1.3 จากการศึกษาพบว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนช่องทางในการรับรู้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จึงเห็นควรว่าเทศบาลควรเผยแพร่ข้อมูลการดำเนินงานข้อมูลข่าวสารทางราชการการปิดประกาศข่าวสารต่างๆประชาสัมพันธ์โดยผ่านสื่อต่างๆให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าถึงประชาชนและควรทำอย่างสม่ำเสมอ และเน้นการลงพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น

3.1.4 จากการศึกษาพบว่า สถานภาพภายในองค์กร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จึงเห็นควรว่า เทศบาลควรส่งเสริมในเรื่องของ

การจัดตั้งองค์กร หรือกลไกของกลุ่ม และการกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรหรือกลุ่มให้มีความชัดเจน

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

3.2.2 ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

3.2.3 ควรศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น(2547) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
แผนพัฒนาสามปีแผนปฏิบัติการและการติดตามประเมินผลกรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์สุภา
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น(2546)คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นกรุงเทพมหานครชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- กิตติศักดิ์ รัตนโนชา (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของ
องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แจ่ม อำเภอบ้านดงสตา จังหวัดยะลา" วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชานโยบายสาธารณะ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- จินดา ขลิบทอง (2552) “กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร”ใน*ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัย
เพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร* หน่วยที่ 1 หน้า 1-48 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- จิราวัลย์วรงค์(2550) “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล
ตำบลเมืองสรวงอำเภอมืองสรวงจังหวัดร้อยเอ็ด” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชานโยบายสาธารณะมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- จำเริญแก้วมะไฟ (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบาละอำเภอกาบังจังหวัดยะลา" รายงานการศึกษาอิสระ
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง*การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2539
- เฉลิมพงษ์มีสมนัย(2548) “การวางแผนองค์การ” ใน*ประมวลสาระวิชาองค์การและการจัดการงาน
บุคคล*. หน่วยที่ 2. หน้า 39-97. นนทบุรีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชูเกียรติ ภัยลี (2536) "การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและ
ปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงาน กับพื้นที่ที่ไม่มีการ
ปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา"
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาพัฒนาสังคมภาควิชาสังคมวิทยาและ
มนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ชาติผิวสว่าง(2548) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลน้ำอ้อมอำเภอ
คูวังจังหวัดยโสธร”วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิตกรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชูวงศ์ฉายบุตร (2539) *การปกครองท้องถิ่นไทย* กรุงเทพมหานครพิมพ์เนศพินด์ตั้งเซนเตอร์
- คุณิศาแก้วสมบุญ (2545) “รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนา
ตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา”วิทยานิพนธ์ส.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทวิทย์โพธิเสส (2550) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วน
ตำบลวังไชยอำเภอบรบือจังหวัดมหาสารคาม”รายงานการศึกษาอิสระปริญญา รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เทศบาลตำบลสุรนารี (2555) “ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลสุรนารี” (แผ่นพับ)
- เทพมงคลเจริญนิช(2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วน
ตำบลทุ่งหวายอำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ธีระยุทธสุดเสมอใจ (2550) "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดึกอำเภอศรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย" วิทยานิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
- ธีรฤทธิ์ปนารักษ์. (2540) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล:ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอภาชีจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา”ปริญญาานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม)
กรุงเทพมหานครสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นัฏกร โสภภาพง(2550) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลป่าตัน
นาครีอำเภอแม่ทะจังหวัดลำปาง”การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิตวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2552) “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”ใน*ประมวลสาระ
ชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร* หน้าที่ 9หน้า 274-335 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- พะยอมวงศ์สารศรี(2542)*องค์การและการจัดการกรุงเทพมหานคร*สำนักพิมพ์สุภา

- ภาชินีรวัดน์ (2553) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ
องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองบัวลำภู" วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม
- มานพขันตะสีลา (2547) "การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลกรณีศึกษาขององค์การ
บริหารส่วนตำบลในเขตกิ่งอำเภอนาเยียงจังหวัดอุบลราชธานี" การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เมตต์เมตต์การุณจิต (2547) *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชนองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นและราชการกรุงเทพมหานครนครบุคพอยท์*
- ยุพาพร รูปงาม (2545) "การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณ ในการปฏิรูป ระบบ
ราชการ" ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รุ่งสุรีย์ เลียงประยูร (2544) "การมีส่วนร่วมของตัวแทนเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร
ระดับชุมชน แบบมีส่วนร่วม ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตร
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ แขนงวิชาส่งเสริม
การเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ลิขิตธีรเวคิน (2540) *ข้อบ่งชี้และวิธีการศึกษารัฐศาสตร์กรุงเทพมหานครสามศาสตร์*
- วินัยเข้มซ้อย (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วน
ตำบล" รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบาย
สาธารณะมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วิเชียรอุบุญญา (2543) "การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัด
อุบลราชธานี" ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- วัชรินทร์ หลวงท่าแม่ (2553) "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา
องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- วิรัชวิรัชนิภาวรรณ (2530) *การบริหารและการจัดการทางทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กร
ในท้องถิ่นกรุงเทพฯ โอเดียนส โตร์*
- สง่ากาจู้ด (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลหนองกุงอำเภอน้ำพองจังหวัดขอนแก่น" รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น

- สันติสุขหวังสุข. (2550) "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลกรณีสึกษาเฉพาะ :เทศบาลคลองเต็งอำเภอเมืองจังหวัดศรีสะเกษ" รายงานการศึกษาอิสระร.ม. ขอนแก่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สิริพัฒน์ลาภจิตร (2550) "ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี" วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุบงกช จามิกร (2556) สถิติการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุริยา ธิสาเวช (2544) "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) ของกระทรวงมหาดไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี" ภาควิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สำนักมาตรฐานการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2545) การประเมินโครงการ.กรุงเทพฯเอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2550) "หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม" (แผ่นพับ)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2551) คู่มือหรือแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในระดับกระทรวงที่เป็นระดับนโยบาย กรุงเทพมหานคร ปิ่นเกล้าการพิมพ์
- เสถียร ธนยศเมธี (2552) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา กรณีสึกษาเทศบาลตำบลศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- องค์กรพัฒนาจักร. (2535) "การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ :กรณีสึกษาหมู่บ้านห้วยม่วงจังหวัดขอนแก่น" วิทยานิพนธ์ศศ.ม. ขอนแก่น :มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อรอุมามุ่งต่อกิจ (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นศึกษาเทศบาลในจังหวัดระยอง" รายงานการศึกษาอิสระร.ม. ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อนันต์เกตุวงศ์(2543) *หลักและเทคนิคการวางแผนกรุงเทพมหานครมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

อภิชาติ สถิตนิวาณิช (2555) รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน
เชียงใหม่โรงพิมพ์เดือนตุลา

Reven, B. H. & Rubin, J. Z. (1983). *Social psychology*. New York: John Wiley & Sons.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบช่วยธรรมมาภิบาล

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

**เรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร
ของเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา**

*****

ชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ

( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

3. ระดับการศึกษา

( ) 1. ไม่ได้รับการศึกษา

( ) 2. ประถมศึกษาปีที่ 4

( ) 3. ประถมศึกษาปีที่ 6

( ) 4. มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า

( ) 5. มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า (ปวช)

( ) 6. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส)

( ) 7.ปริญญาตรี

( ) 8. สูงกว่าปริญญาตรี

4. สถานภาพสมรส

( ) 1. โสด ( ) 2. สมรส ( ) 3. หย่าร้าง / หม้าย

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

5.1 ชาย.....คน

5.2 หญิง.....คน

ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ

6. รายได้เฉลี่ย / ปี (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

6.1 รายได้จากภาคการเกษตร.....บาท

6.2 รายได้จากนอกภาคการเกษตร.....บาท

7. ภาระหนี้สินของครัวเรือน

( ) ไม่มีหนี้สิน ( ) มีหนี้สิน

8. ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน.....ไร่

( ) 1. เป็นของตนเอง จำนวน.....ไร่

( ) 2. เช่า จำนวน.....ไร่

( ) 3. อาศัยผู้อื่นทำ (ไม่มีค่าเช่า) จำนวน.....ไร่

9. จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน จำนวน.....คน

ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ

10. สถานภาพภายในกลุ่มเกษตรกร

( ) 1. หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร

( ) 2. คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร

( ) 3. สมาชิกกลุ่มเกษตรกร

11. สถานภาพ หรือการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น

( ) 1. ไม่เป็น

( ) 2. เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) 1. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน

( ) 2. สมาชิกสภาเทศบาล

( ) 3. กลุ่มลูกค้า ทัศน.

( ) 4. สหกรณ์การเกษตร

( ) 5. อาสาสมัครสาธารณสุข

( ) 6. อื่นๆ โปรดระบุ.....

12. ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในชุมชนแห่งนี้.....ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

13. ระยะเวลาในการประกอบด้านการเกษตร.....ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

14. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

( ) 14.1 ไม่เคยได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร

( ) 14.2 รับรู้ผ่านช่องทางดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

14.2.1 แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อบุคคล

( ) 1. เจ้าหน้าที่ของเทศบาล

( ) 2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

( ) 3. สมาชิกสภาเทศบาล

- ( ) 4. คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร
- ( ) 5. สมาชิกกลุ่มเกษตรกร
- ( ) 6. อื่นๆ โปรดระบุ.....

14.2.2 แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อมวลชน

- ( ) 1. เอกสารของทางเทศบาล
- ( ) 2. หอกระจายข่าว
- ( ) 3. วิทยุกระจายเสียง
- ( ) 4. อื่นๆ โปรดระบุ.....

15. การเข้าประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และการดูงานเกี่ยวกับการเกษตร

- ( ) 1. ไม่เคยได้เข้าร่วม
- ( ) 2. เคยเข้าร่วม

ตอนที่ 2_ ความรู้ความเข้าใจ ของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

ข้อ	ความรู้ ความเข้าใจ ของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	ใช่	ไม่ใช่
1.	ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ		
	1.1 การสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน เป็นหน้าที่หลักของผู้นำเท่านั้น		
	1.2 เทศบาลมีหน้าที่ในการกำหนดปัญหาและความต้องการของชุมชน		
	1.3 เกษตรกรสามารถเสนอปัญหาปัญหาของชุมชน โดยผ่านเวทีประชาคมได้		
2.	ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา		
	2.1 การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาพิจารณาจากความเร่งด่วนและความจำเป็น		
	2.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ทำให้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้มากขึ้น		
	2.3 การหาสาเหตุของปัญหาในชุมชน เป็นหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่น		
3	ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน		
	3.1 การวางแผนเป็นการลดความไม่แน่นอน และปัญหาในอนาคต		
	3.2 แผนไม่สามารถยืดหยุ่นได้		
	3.3 คณะกรรมการจัดทำแผนระดับตำบล คัดเลือกมาจากผู้บริหารท้องถิ่น		

ข้อ	ความรู้ ความเข้าใจ ของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	ใช่	ไม่ใช่
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน		
	4.1 การบริหารงบประมาณตามโครงการของเทศบาล เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้		
	4.2 การทำกิจกรรมของชุมชน สามารถของงบประมาณจากเทศบาลได้ โดยไม่ต้องมีการจัดทำแผน		
	4.3 การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องดำเนินการตามแผนที่เทศบาลกำหนดไว้		
5	ด้านการติดตามประเมินผล		
	5.1 โครงการที่เทศบาลสามารถดำเนินการได้ต้องอยู่ในข้อบัญญัติเท่านั้น		
	5.2 แผนพัฒนาตำบล จะต้องทำทุกๆ 3 ปี		
	5.3 ประชาชนมีสิทธิ์ในการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการ		

ตอนที่ 3_ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

ข้อ	กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	ระดับการมีส่วนร่วม	
		ร่วม	ไม่ร่วม
1.	ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ		
	1.1 ปรึกษาปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร		
	1.2 สํารวจปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร		
	1.3 ประชุมเพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร		
	1.4 ประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร		

ข้อ	กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	ระดับการมีส่วนร่วม	
		ร่วม	ไม่ร่วม
2.	ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา		
	2.1 เสนอสภาพปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร		
	2.2 หาสาเหตุปัญหาของชุมชน		
	2.3 หาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน		
	2.4 จัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชน		
	2.5 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน		
3	ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน		
	3.1 จัดลำดับแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร		
	3.2 เสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้าน		
	3.3 จัดลำดับโครงการ กิจกรรมของชุมชน		
	3.4 ประชุมเพื่อเห็นชอบโครงการ กิจกรรมของชุมชน		
	3.5 ประชุมเพื่อเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล		
	3.6 ประชุมเพื่อคัดเลือกตัวแทนประชาคมเข้าเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนตำบล		
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน		
	4.1 การดำเนินงานโครงการด้านการพัฒนาการเกษตร		
	4.2 การติดตามข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการ กิจกรรมตามแผน		
	4.3 ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้นตามแผนพัฒนา		
	4.4 ประชาสัมพันธ์แผนงาน โครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร		
	4.5 การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรม ที่มาจากแผนพัฒนา		

ข้อ	กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร	ระดับการมีส่วนร่วม	
		ร่วม	ไม่ร่วม
5	ด้านการติดตามประเมินผล		
	5.1 ตรวจสอบผลของความก้าวหน้าตามโครงการที่เทศบาลได้ดำเนินการแล้ว		
	5.2 รับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร		
	5.3 แสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา		
	5.4 ตรวจสอบเนื้อหาสาระของแผนพัฒนาด้านการเกษตรในการบรรจุสู่แผนพัฒนาตำบล		
	5.5 รับรู้ปัญหา อุปสรรคของการจัดทำโครงการตามแผน		

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

ข้อที่	กิจกรรมการมีส่วนร่วม	ไม่มีปัญหา	มีปัญหา			ข้อเสนอแนะ
			น้อย	ปานกลาง	มาก	
1	ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ					....
	1.1 ขาดเวลาในการปรึกษาปัญหา ความต้องการและการสำรวจปัญหาของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร					....
	1.2 ไม่มีความพร้อมในการประชุมเพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร					....
	1.3 ขาดแกนนำในการรวบรวมปัญหาและความต้องการ					....

ข้อที่	กิจกรรมการมีส่วนร่วม	ไม่มี ปัญหา	มีปัญหา			ข้อเสนอแนะ
			น้อย	ปาน กลาง	มาก	
2.	ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุ ของปัญหา					....
	2.1 ขาดโอกาสในการนำเสนอสภาพปัญหา ของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร					....
	2.2 ขาดความรู้และความเข้าใจในการหา สาเหตุและหาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน					....
	2.3 การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของ ชุมชน มักถูกชี้ขาดโดยผู้นำ โดยไม่ฟังเสียง ส่วนใหญ่					....
3	ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน					....
	3.1 ขาดความเข้าใจในการจัดลำดับแผนงาน ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร					....
	3.2 การเสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้าน มักถูกกำหนดโดยเจ้าหน้าที่					....
	3.3 การจัดลำดับโครงการ กิจกรรมของ ชุมชน ถูกชี้ขาดโดยผู้นำ					....
	3.4 ขาดเวลาในการร่วมประชุมเห็นชอบ แผนพัฒนาด้านการเกษตร และแผนระดับ ตำบล					....

ข้อที่	กิจกรรมการมีส่วนร่วม	ไม่มี ปัญหา	มีปัญหา			ข้อเสนอแนะ
			น้อย	ปาน กลาง	มาก	
4	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน					.....
	4.1 ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์					.....
	4.2 ขาดเวลา					.....
	4.3 ผู้นำมักคัดเลือกเฉพาะพวกพ้องในการเข้าร่วมกิจกรรม					.....
	4.4 หน่วยงานไม่เปิดโอกาสในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่มาจากแผนพัฒนา					.....
5	ด้านการติดตามประเมินผล					.....
	5.1 หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้ตรวจสอบผลของความก้าวหน้าตามโครงการที่เทศบาลได้ดำเนินการแล้ว					.....
	5.2 ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร					.....
	5.3 หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา					.....
	5.4 หน่วยงานไม่เปิดโอกาสให้ตรวจสอบเนื้อหาสาระของแผนพัฒนาด้านการเกษตรในการบรรจุสู่แผนพัฒนาตำบล					.....
	5.5 ขาดโอกาสในการรับรู้ปัญหาอุปสรรคของการจัดทำโครงการตามแผน					.....

ข้อที่ 6 ปัญหาอื่นๆ

.....

.....

.....

ข้อที่ 7 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

7.1 ต่อตัวเกษตรกร

.....

.....

.....

.....

7.2 ต่อหน่วยงาน

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวกัญญาภรณ์ ชัยสุภักดิ์		
วัน เดือน ปีเกิด	22 กรกฎาคม 2522		
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์		
ประวัติการศึกษา	1. มัธยมศึกษาตอนปลาย		
	โรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์		ปี พ.ศ. 2540
	2. วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์)		
	สถาบันราชภัฏนครราชสีมา		ปี พ.ศ. 2546
สถานที่ทำงาน	เทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา		
ตำแหน่ง	นักวิชาการเกษตร 6ว		

